

GLAS SVOBODE

GLASILO NEODVISNE DELAVSKE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek. — Uredništvo in upravnništvo: Karl Marksa (preje Turjaški) trg 2, prtl. — Naročnina za mesec 6, četrletno 18 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Štev. 18. — 19.

LJUBLJANA, sobota, 26. aprila 1924.

Leto II.

Članom NDSJ, delovnemu ljudstvu mest in vasi!

Zopet je preteklo eno leto proletarskega boja in delavski razred ni zmagal še nikjer razen v Rusiji. Kapitalisti vseh dežel se hrabro, da proletarijat v drugih deželah še ni stresel jarma kapitalizma. V tem hrabrenju si je buržuazija domišljala, da bo obnovila kapitalistično gospodstvo, razrušeno v svetovni imperialistični vojni, in da se bo pojavila nova visoka konjunktura v mednarodnem gospodarstvu. Ali, minulo je zopet eno leto in te nade buržujskih politikov se niso uresničile.

Evropa se še vedno nahaja v fazi poostrene krize. Po vsi Evropi besni brezposelnost. Samo v Nemčiji je tri in pol milijona brezposelnih in več milijonov napol zaposlenih. Celokupno število brezposelnih delavcev koncem 1923. leta je mnogo večje od števila brezposelnih koncem 1922. leta.

Nasprotstva, ki so razdirala kapitalistični svet za časa vojne, niso prenehala. Zmagovalci se neprestano bore za porazdelitev plena premaganih dežel in za zaslužjenje ostalih delov sveta. Med Anglijo in Francijo se veča z vsakim dnem boj za premoč v Evropi. Boj za nemške reparacije, za nafto v Mali Aziji traja še dalje. Okupacija Porurja je še bolj poostriala angleško - francoska nasprotstva.

Zasedba Porurja je povzročila v mednarodni politiki ogromne posledice. Povzročila je nemško krizo, ki se je pokazala v obliki velikega spora med entento in Nemčijo. Okupacija je razen tega posredno ustvarila tudi italijansko - grški spor.

Turške zmage kemalistov v Mali Aziji nad angleškim imperializmom imajo ogromen revolucionarni pomen, in one so našle velik odmev v tlačenih deželah črne in žolte celine: v Indiji, Parziji, Siriji, Avganistanu, Egiptu, Maroku, Tunisu, Alžiru kakor tudi v polkolonialnih deželah Evrope: Albaniji itd. To revolucionarno gibanje kolonialnih in polkolonialnih narodov bo odigralo veliko zgodovinsko vlogo v rušenju celokupnega kapitalističnega ustroja. Vplivalo je v znatni meri na proglasitev turške in grške republike.

Ker predstavlja tudi jugoslovansko gospodarstvo eno sliko v evropskem gospodarstvu, se zreali evropska kriza tudi v Jugoslaviji. In kakor je redna spremljevalka vsake gospodarske krize brezposelnost, se širi ta tudi po Jugoslaviji in slabša še bolj že itak obupen položaj delavskega razreda.

Buržuazija se je izkazala za nesposobno, da bi zagotovila delavcem in kmetom mir, in nabajamo se pred ponorom novih vojnih nevarnosti. Vele sile se nadalje bore za gospodstvo nad svetom. Pripravljajo se z orožjem v roki, da odločijo kdo bo gospodar sveta. Vse se hitro oborožujejo. Amerika gradi novo vojno brodogradilnico, ki bo v nekaj letih prekosila angleško. V vseh vojnih laboratorijih se izpopolnjujejo strupeni plini in tekočine. Francija izziva preko rumunskih imperialistov vojno proti sovjetski Rusiji. To je po-

kazala dunajska konferenca, na kateri so se vršila pogajanja med sovjetsko Rusijo in Rumunijo radi Besarabije. Rumunija je nastopila z osvobodilno politiko proti sovjetski Rusiji kot agent francoskega imperializma. Sovjetska republika pa je, dosledna v svoji politiki, poudarila pri teh pogajanjih načelo samoodločbe narodov, zahtevajoč, da se narod v Besarabiji

zal kapitalističen razred veliko sposobnost za donajanje izjemnih zakonov proti delavcem in kmetom.

Preteklo leto je silno poostriilo socialno razredne odnose. V preteklem letu je kljub gotovemu prejšnjemu zatišju izbruhnil mogočen val revolucionarnega mednarodnega delavskega gibanja, ki nam najbolj kaže kako nestalen, omahljiv je kapitalističen re-

aparatus, pa čim izvršijo ta posel, jih bo kapitalistični razred odvrigel kot izcejeno limono. Medtem bo rodilo sodelovanje »delavske« vlad pri utrjevanju kapitalizma dober sam za angleški proletarijat. Pri njem bodo izginile zadnje reformistične iluzije o možnosti polaganega vraščanja socializmu v kapitalizem. »Delavska« reformistična vlada bo proti svoji volji izvršila eno zgodovinsko vlogo: revolucioniranje delavskih množic v Angliji, klasični državi reformizma, in pripravljanje terena za revolucionarno proletarsko stranko množice.

V preteklem letu so najmočnejše kapitalistične države priznale sovjetsko Rusijo. Poleg Nemčije so priznale sovjetsko Rusijo še sledeče države: Anglija, Italija, Norveška, Avstrija, Švedska, Poljska, Turška, Finska, Estonska, Latvija, Litavska itd. Sedaj so tudi ostale države na potu, da vzpostavijo trgovske in diplomatske odnose s sovjetsko republiko. Že samo ta okolnost, da je priznala angleška vlada sovjetsko Rusijo takoj po Leninovi smrti, lahko najbolj prepriča vse kontrarevolucionarne brbljavce, da so neizpolnjive njihove nade o zlomu sovjetske Rusije.

Jugoslovanska vlada, dosledna svoji reakcionarni politiki, še ni priznala sovjetske Rusije, niti se ne žuri, da bi jo priznala. Ravno ta okolnost mora poslužiti delavskemu razredu Jugoslavije kot povod, da še bolj ojači svojo propagando in agitacijo v svrhu čim hitreje upostavitve odnosov med Jugoslavijo in sovjetsko Rusijo.

Ofenziva kapitala proti delavskemu razredu še vedno traja po vsem svetu. Ali ona je pa tudi izzvala po vsem svetu najširše gibanje množice za enotno delavsko fronto. Mednarodni proletarijat je prišel do prepričanja, da je glavna moč delavskega razreda v njegovi številni moči, v njegovi masi. Delavci se morejo upreti kapitalistični ofenzivi in povesti proti kapitalistom odločen razredni boj samo tako, ako stvorijo čvrsto, strnjeno, neprodirno fronto. Socialpatrioti in centrumaši so dejansko proti enotni fronti proletariata. Glavni radniški Savez, privesek amsterdamske internacionale, je odbil skupno proslavo 1. maja. Reformistični voditelji so s tem ponovno dokazali, da se nočejo boriti skupaj s proletarci proti kapitalizmu, ampak da hočejo sodelovati z buržuazijo. Brez ozira na tako zadržanje reformističnih voditeljev bomo mi še nadalje zbirali široke proletarske množice v boju proti podaljšanju delovnega časa, proti znižanju plač, za delavsko zaščitno zakonodajo, proti zakonu o zaščiti države, za enotno fronto proletariata. Čim se delavec bojuje, pripada nam, mi mu prožimo bratsko roko, ker on je naš bojovni sodrug.

Mednarodni delavski razred je v preteklem letu posvetil še večjo pozornost kmetom, kolonialnim in polkolonialnim narodom, ker kmetje in tlačeni narodi so prisiljeni, da se v boju proti svetovnemu imperializmu pri-

Vstanite sužnji iz prokletstva! . . .

izjavi potom ljudskega glasovanja o svoji usodi. S tem aktom je dokazala sovjetska Rusija, da je edina država na svetu, ki se bori proti tlačanju narodov in za njihovo popolno samoodločbo. Ta spor glede Besarabije bi mogel dovesti do vojne, v kateri bi skušal francoski imperializem vreči sovjetski režim. Dolžnost NDSJ je, da mobilizira vse sile proti vsakemu oboženemu vmešavanju Jugoslavije na strani Rumunije.

Zadnje parlamentske volitve v Italiji so dale zmago fašistom radi reakcionarnega terorja. Rezultat volitev je pokazal, da je proti režimu mogoča samo revolucionarna opozicija. Komunistična stranka je edina delavska stranka, ki je pokazala uspeh. Fašisti se drže na oblasti samo s pomočjo fašistovskega terorja.

Mednarodni kapitalisti niso samo nesposobni, da bi zagotovili mir, ampak so pokazali tudi svojo nesposobnost, da zagotove delavcem delo, kruh, stanovanje in obleko. A zato je poka-

žim zlasti v svoji današnji fazi. Od lanskega leta do letošnjega maja imamo celo vrsto velikih dogodkov: bolgarski upor, vstajo na Poljskem, v Hamburgu, delavska vlada v Angliji, proglasitev turške in grške republike, poostritev angleško - francoskih nasprotstev . . .

Prihod Macdonalda na vlado predstavlja velik zgodovinski dogodek, ker s stališča mednarodne politike izraža »delavska« vlada v Angliji isto tako oni glavni proces kapitalističnega razpadanja, ki ga konstatiramo v vsej Evropi. V Angliji se je torej pretreslo ravnotežje med družabnimi razredi, da se je morala buržuazija obrniti za pomoč delavski stranki, odstopajoč ji en del oblasti.

»Delavska« vlada Macdonalda je baš ona vlada, za katero lahko rečemo: vsaka meščanska vlada je kapitalistična, ali ni pa vsaka »delavska« vlada — socialistična, »proletarska«. »Delavski« angleški ministri imajo popraviti oslabele meščanski državni

1. maja stoji delo v vseh obratih!

družujejo proletarskemu osvobodilnemu boju. V minulem letu je bila ustanovljena rdeča kmetijska internacionala. Ta veliki dogodek se je pripetil v epohi razpadanja kapitalizma, meji med kapitalistično in socialistično epoho. Kapitalizem v dobi svojega razpadanja ne nudi kmetom nič drugega kot samo nove vojne, davke, bedo in nevoljo. V vseh deželah vstaja zato proti kapitalistično-veleposestniški koaliciji delavsko-kmetijska zveza kot geslo te delavsko-kmetijske zveze — delavsko-kmetijska vlada. V znamenju srpa in kladiča se pričena druga perioda razvoja človeštva. Delavsko-kmetijski blok postaja važen faktor svetovne zgodovine.

Reakcionarni režim »Obznane« in »Zakona o zaščiti države« traja še dalje v Jugoslaviji. On je še bolj ojačen s koalicijo Pašić-Pribičević, ki mobilizira okrog sebe vse reakcionarne sile v svrhu ohranitve oblasti v svojih rokah pod vsako ceno. To jačjenje reakcije ne predstavlja nikakor jačjenje kapitalističnega režima. Krepitev reakcije, donašanje izjemnih zakonov proti delavskemu razredu, tepanje parlamentarizma, uničenje 59 komunističnih mandatov v prošlem parlamentarnem zasedanju — vse to pomenja poostrevanje socialno-razrednih odnošajev, negotovost vladajočega režima in pretvarjanje »parlamentarne krize« v državno.

Ves čas tega reakcionarnega režima trpi delavski razred, ječi in propada pod nepopisnim gospodarskim pritiskom. Oropan najelementarnejših političnih pravic, pada delavski razred v vedno večjo gospodarsko sužnost. V mnogih pokrajinah nima niti svojih gospodarskih, niti svojih političnih organizacij, s pomočjo katerih bi se boril proti kapitalistični ofenzivi. Kapitalisti zelo dobro izkoriščajo izjemne zakone proti delavskemu razredu, znižujejo delavske plače, podaljšujejo delovni čas in sploh slabšajo z vsakim korakom delovne pogoje. Dinar vedno bolj izgublja svojo kupno moč, dočim skakejo cene potrebščin v nedoglednost. Posledica vsega tega — stalno, sistematično izstradanje, fizično in duševno, splošna in polagana degeneracija največjega dela delavskega razreda. Na čelu mednarodne reakcije stoji med prvimi državami Jugoslavija, a njen kapitalistični razred, podpiran po državni reakciji, vrši najbrezobzirnejšo ofenzivo proti proletariatu.

NDSJ kot edina iskrena zaščitnica interesov delavskega razreda, se mora v prvi vrsti boriti proti temu režimu nezakovitosti, nasilja in tlačjenja,

proti birokratičnemu centralizmu in proti srbski hegemoniji. Brez svojih organizacij se delavski razred ne more uspešno boriti proti političnemu in gospodarskemu zatiranju. Boj za kruh, za krajši delovni čas, za večjo plačo je v tesni zvezi z bojem proti zakonu o zaščiti države, ki onemogoča delavskemu razredu zboljšanje njegovega obupnega položaja. Vrženje zakona o zaščiti države predstavlja danes središče boja delavskega razreda.

Današnji reakcionarni režim s svojo davčno politiko še bolj slabša že itak bedni položaj delovnega ljudstva. Posredni davki, ki padajo predvsem na ramena delavcev in revnih kmetov, so sedemkrat večji od neposrednih davkov, ki padajo na bogataše. In ves ta ogromni denar, izsesan od delovnega ljudstva mest in vasi, se troši proti ljudstvu za obdržavanje in krepitev meščanskega državnega aparata, za krepitev militarizma, za osiguranje današnjega reakcionarnega režima. Zato se bori NDSJ proti posrednim davkom in zahteva, da padajo vsa davčna bremena na kapital, a za pokritje vojnih stroškov zahteva ekspropriacijo večjega dela kapitalistične imovine.

Koalicija Pašić-Pribičević pomenja istočasno napoved boja vsem narodnostim, ki jih danes tlačijo hegemonistična politika srbske buržuazije. NDSJ bo podpirala vse one politične sile, ki se res dosledno in odločno borijo proti današnjemu reakcionarnemu režimu, izjavljajoč, da mora biti neposredni cilj vrženja Pašić-Pribičevićeve koalicije omogočenje svobodnega samoopredeljenja tlačjenih narodov.

NDSJ bo pobijala z vso odločnostjo težnje poedinih strank opozicijskega bloka po pomirjenju in kompromisu s centralisti in monarhijo. NDSJ bo razvila največjo delavnost med delovnimi množicami Makedonije in bo podpirala njihov boj za osvobojenje. NDSJ zahteva rešenje agrarne reforme; zemlja se mora dati onim, ki delajo, brez odkupnine bivšim lastnikom-fevdalcem in veleposestnikom.

DELAVCI IN DELAVKE JUGOSLAVIJE!

S svoje prve seje z dne 13. in 14. aprila tega leta, pošilja strankin svet NDSJ ta poziv vsem sodrugom in jim kliče, da izkoristijo zbiranje proletarskih množic ob proslavi prvega maja, da v imenu tlačjenih in brezpravnih manifestirajo svojo solidarnost z NDSJ, za boj proti današnjemu reakcionarnemu režimu.

Čeprav je mednarodni proletariati v tem letu pretrpel največjo izgubo, s tem, da je umrl njegov genialni vo-

ditelj, sodrug in učitelj Lenin, bo vseeno 1. maja 1924 veličastno proslavil praznik dela in s tem pokazal vsem svojim sovražnikom, da je smrt njegovega učitelja še jače in čvrsteje združila njegove vrste.

TLAČENI IN BREZPRAVNI!

Pridimo vsi na proslavo 1. maja in manifestirajmo našo bojevno voljo, da se bomo borili proti današnjemu reakcionarnemu režimu, zasnovanem na vidovdanski ustavi in zakonu o zaščiti države! Izjavimo, da se bomo borili proti današnji politiki narodnostnega zatiranja in za federacijo delavsko-kmetijskih republik, ki edina zagotavlja najpopolnejšo enakopravnost vseh narodov.

Oznanimo širom cele Jugoslavije našo parolo:

Zemljo z inventarjem kmetom, brez odkupnine!

Proti sabotaži delavske zakonodaje! Za 8-urni delavnik in izvrševanje zakona o zaščiti delavcev!

Za mir in zvezo s sovjetskimi republikami!

Proti režimu belega terorja! Za amnestijo političnih in vojaških obso-

jenecv! Zbirajmo prispevke za žrtve reakcije in njihove družine!

Za odpravo posrednih davkov! — Davčna bremena morajo pasti na ramena kapitala!

Krepimo svoje strokovne in politične organizacije! Utrujmo, združimo, boljšajmo naše vrste, izkoriščujoč izkušnje mednarodnega proletariata!

Zbirajmo 1. maja prostovoljne prispevke za svoj tisk!

Zbirajmo naročnike!

Protestirajmo proti razkolniški politiki Glavnega Radniškega Saveza in njegovih zaveznikov!

Naj odmevajo 1. maja naše parole:

Proč z zakonom o zaščiti države!

Živela enotna delavska fronta!

Živela organizacijska enotnost strokovnih organizacij!

Živela delavsko-kmetijski blok!

Živela delavsko-kmetijska vlada!

Živela svoboda narodov!

Strankin svet Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije.

Pomen prvomajske proslave.

I.

Prvi maj je bil proglašen za praznik mednarodnega proletariata pred 35 leti. 14. julija 1889, na dan stoletnice velike francoske revolucije, se je sestal v Parizu velik mednarodni delavski kongres, na katerem so prisostvovali predstavniki delavskih organizacij vseh dežel. Ta mednarodni delavski kongres ni bil v zgodovini modernega delavskega gibanja prva manifestacija mednarodnega bratstva in mednarodne solidarnosti delavskega razreda. Take manifestacije so bile že prej. Leta 1864. se je ustanovila v Londonu »mednarodna delavska asociacija« (I. internacionala) pod vodstvom Karla Marxa. To je bila prva internacionalna organizacija revolucionarnega proletariata. Parola te prve mednarodne delavske organizacije je bila: »Proletarci vseh dežel, združite se!« S temi besedami sta končala Marx in Engels »Komunistični manifest«, evangelij revolucionarnega marksizma.

Ali, kolikor je bilo značilno prvo bratstvo mednarodnega proletariata, proklamirano od I. internacionale, se po svojem neposrednem efektu ne more meriti s proklamacijo omenjenega internacionalnega kongresa v Parizu. Mehring pravi: Akcija prve internacionale moremo primerjati s pripravljalnim delom enega generalnega štaba, medtem ko je delo mednarodnega delavskega kongre-

sa v Parizu podobno — mobilizaciji velike vojske.

Ta kongres je sklenil, da proglaši 1. maj za praznik mednarodnega proletariata.

Tozadevna, sprejeta resolucija pravi:

»V prepričanju, da more priti osvobojenje Dela in Človeštva samo od razredno in mednarodno organiziranega proletariata, ki osvaja politično oblast, da bi udeležil ekspropriacijo (razlastitev) kapitalizma in socializacijo proizvodnih sredstev;

v premostrvanju, da kapitalistični način proizvodnje, v svojem rapidnem razvoju, polagoma zavzema vse dežele z moderno kulturo;

da kaže ta razvoj kapitalističnega načina proizvodnje vedno večje izkoriščanje delavcev;

da vedno intenzivnejše izkoriščanje povzroča politično zaslužjevanje, gospodarsko podjarmljenje, kot tudi fizično in moralno propadanje delavskega razreda;

da je radi tega dolžnost delavcev vseh dežel, da se z vsemi sredstvi, ki so jim na razpolago, borijo proti družabni organizaciji, ki jih tlačijo in ki ogroža vsak svoboden razvoj človeštva, in da se predvsem aktivno uprô razornim posledicam tega gospodarskega reda — sklene kongres:

Aktivna zaščitna delavska zakonodaja je absolutno potrebna v vseh deželah, v

Zbirajte za tiskovni sklad „Glasa Svobode“.

LISTEK.

I. F. V. B—i.

Kako sem praznoval 1. maj v Turkestanu.

(Iz mojih spominov na Sovjetsko Rusijo).

Leto 1920.

To je bilo tisto leto, ko je po vsej obširni Sovjetski Rusiji napočil nov trenutek ustvarjanja proletarske domovine.

Na obrazih vseh se je zrcalila nekakšna notranja veselost, kakor samozavest človeka, ki je v viharju trdno stal in — zmagal.

Meščanska vojska je prenehala. Sicer se je iz Črnega morja še pojavil Črnomor, kakor, da je še potrebno, da se do konca uredni pravljica o Ruslanu in Ljudmili, na kar še le, po zmagi Ruslana nad Črnomorom, ki je ugrabil Ljudmilo, zaživi z njo srečno, svobodno življenje.

Ruslan je zmagal. Črnomor s svojo čarovniško tolpo je bil pobit. Natanko tako pripoveduje pravljica, natančno tako se je zgodilo v resnici.

Poslednji bik četvrtovo odteljenija jevo Veličanstva kancelarije je planil, da v poslednjem agoničnem naporu uniči pridobitve socialne revolucije — in umrl. »Ohranka« in nje privrženci so poplavalili Evropo in se usedli, kakor kobilice v državah, ki so najbolj reakcionarne in proletariati najmanj zaveden.

Jasno je bilo, da je meščanska vojna prenehala. Proletariat Sovjetske Rusije je hotel, da začne vojno na drugi fronti in da zmagati tudi tam.

Ta fronta je bila ureditev in obnovitev gospodarstva.

V znamenju gospodarske fronte se je bližal prvi maj tistega leta. Ne z izmišljenimi gesli voditeljev, nego z gesli, ki so se pojavili v sreih mas, nenadoma, kakor po navdihnjenju in planili na dan.

»Delo je vstalo — aleluja! Praznik njegovega vstajanja proslavimo z delom.«

Ali je bil to delavec iz tovarne, ki je izrekal te besede, ali je bil to vojak iz rdeče armade, ki je kričal, ali je bil kmet pri plugu? Ali so bili vsi, ki so kričali:

»Delo je vstalo! — kako dognati, ko so pa bili vsi ti: delavec, vojak in kmet eno in eden, vse.

Po celem svetu je prvi maj le svetla zvezda, ki blišči in kaže pravo pot trpečim in izkoriščanim, pravo pot, po kateri jim je iti, da dožive vstajenje; znak medsebojne, mednarodne solidarnosti, mobiliziranje armade, ki ima iti v boj, da sname s križa zasmeha Delo in ga poveleča. V Rusiji pa, tja do stena kitajskih in večnih ledov je Delo že vstalo in sije kot jasno sonce vsem, ki so dosedaj bili brez svetlobe in ogreva vse, ki jih je mučil mraz, kliče iz src petje vsem, ki so dosedaj poznali le solze in tožbe. Sedaj v Rusijo ni več svetlobe in ogreva vse, ko je kapitalizem sesal, kot pijavka, sok iz milijonov. Sedaj so ti milijoni uničili pijavko in človek, ki ga je zanikaval kapitalizem, se je razodel v veliki pesmi:

»Vstanite sužnji iz prokletstva, zatirani od vseh gospod...«

Solnce je sijalo onega prvega maja v svoji pomladanski, manjšinski lepoti. Po ulicah Taškenta pa je bučala godba, ena, petero... desetero godb:

»Vstanite sužnji iz prokletstva, zatirani od vseh gospod...«

Cele tolpe veselih ljudi, mladine in odraslih, manualcev in intelektualcev, moških in žensk so korakale z rdečimi prapori, peterostopno po ulicah z mogočnimi koraki, kakor ne koraka nobena dresirana vojska. To je bil korak lastne moči, samozavesti, korak proletarske bodočnosti.

Gruče so se zbirale, se zlivale v čete, v polke, v cele zборе nepreglednih vrst. Rdeči prapori so šumeli v zraku, kakor krila mogočne ptice. Reditelji so dirjali zasopli ob vrstah, razdeljevali v grupe. Godbe so bučale neprestano:

»Vstanite sužnji iz prokletstva, zatirani od vseh gospod...«

Prideli so me v grupo — 900 nas je bilo — ki se ima odpeljati v 40 vrst oddaljeno postajo in tam, po polurnem hodu pri električni centrali raskopati holm, ki ovira razširjenje centrale.

Vlak je stal pripravljen.

Splezali smo v vozove — kajpada v vsakojake, kakršni so pač bili na razpolago — in nestrpno čakali, da zasopih lokomotiva.

In ko je zasopihala in so se zganili vagoni, je godba, ki je zasedla odprt vagon, lar imenovan, zaigrala:

»Vstanite sužnji iz prokletstva, zatirani od vseh gospod...«

In vsi, kar nas je bilo, smo peli na vse grlo. Naj sliši ves svet našo pesem...

Ko smo izstopili, — bilo je ob šesti uri zjutraj — so nam reditelji razdelili lopate, krampe, motike in drugo orodje.

Armada Dela je stala pripravljena.

Holm, ki nam ga je bilo treba razmetati, oziroma z njim napolniti ogromno jamo — prepred, je bil ogromen. Za posameznika nezmeren. Delavci, ki so že več mesecev bili pri tem delu zaposleni, so ga »odkrhnil« v razmerju z njegovo velikostjo, le drobtinico,

dasi so izvozili lepo število kubičnih metrov zemlje v jamo.

Naša armada je naskočila holm. Nikdo se ni obotavljal, nikdo ni pomišljal, zmagamo ali ne zmagamo, nego vsak je hotel pokazati samemu sebi in vsem moč skupnosti.

Zapele so lopate, motike, krampi... Na vrh holma je bil zasajen rdeči prapor in okrog njega godba. Instrumenti so svetlikali v majniškem solneu.

Spomnil sem se, ko sem to gledal, da tam, za mejo Rusije igrajo godbe pri bogatih pojedinah in dincijih, ki jih prireja buržuazija. A tu, v Sovjetski Rusiji, glej, igra godba zabavi — Delu. In ni videti nikjer pri tej zabavi bledih, od razvrata izmognanih lic, ne izbranih lažljivih poklonov in fines. Same sveže obraze vidim, priprosto govore, neprisiljeno in iskreno, zdrav humor in smeh, nekakšno nepojmljivo mi dosedaj sodruštvo. In vendar so bili med nami — 900 nas je bilo — uradniki in uradnice, bili so med nami ravnateljji uradov, vsi proletarci in vse je vezal prisrčen in iskren: »Ti, sodrug!... Ti, sodružica!...«

Solnce se je vzpenjalo k poldnevu. Holm, ta ogromen kup zemlje pa se je manjšal. Godba se je morala umakniti na drug prostor.

Ali naj opišem kako smo vihteli lopate in krampe in motike?... Mi, kar nas je bilo intelektualcev, smo bili s početka, kakor rekruti. A stari vojaki so govorili:

»Sodrug! Prehitro se utrudiš in krvav bo žulj, če boš tako držal lopato.«

In pokazal in razložil je, kako naj držim lopato.

Bil sem nekoliko prizadet. Tisti, v duhu buržuazne družbe vzgojeni »ponos«, da sem več nego navaden delavec, se je nekje oglašil. Da se opravičim, sem dejal:

»Žulj je častna reč!«

katerih vlada kapitalistični način proizvodnje.

Za podlago te zakonodaje zahteva kongres:

Določanje delovnega dne, ki naj znaša največ 8 ur.

Zato se sklone, da se priredi 1. maja 1890 mednarodna manifestacija.

Prvomajska manifestacija je bila torej določena kot demonstracija mednarodnega delavskega razreda proti buržuaziji, proti kapitalističnemu družabnemu, za socialistično gospodarsko in politično osvobodjenje vseh delovnih izpod jarma kapitalizma.

Prvomajska proslava se je po sklepu mednarodnega delavskega kongresa v Parizu prvič izvedla leta 1890. Po podatkih se je to leto proslavilo 1. maj v Franciji, Italiji, Avstriji, Nemčiji, Rusiji, Belgiji, Švici, Holandiji, Danski, Španiji, Angliji in v severni Ameriki. V vseh teh deželah je dal revolucionarni proletarijat na 1. maj izraza svoji prebujeni razredni zavesti in svoji volji za revolucionarni osvobodilni boj. V nizu prvomajskih manifestacij, demonstracij in štrajkov dokazuje delavski razred, da so njegovi gospodarski, socialni, politični in kulturni interesi povsod enaki in da je socializem oni veliki ideal, ki združuje vse delavce in revne kmete v eno revolucionarno, nepremagljivo armado, ki bo preko vseh porazov osvobodila vse delovno človeštvo današnjega jarma.

Tako je dobila prvomajska proslava takoj ob začetku oni značaj, ki so ji ga hoteli dati njeni iniciatorji: značaj bojnega in odločnega protesta internacionalnega proletariata proti kapitalizmu, izraz bojne volje, da upostavi proletarijat boljši in popolnejši družabni red, ki izključuje izkoriščanje človeka po človeku. Prvi maj je postal revolucionarni, politični praznik mednarodnega bojne proletariata, praznik, ki nima ničesar skupnega z verskimi in nacionalnimi prazniki meščanskega razreda. Buržuazija proslavlja in poveljuje s svojimi verskimi in nacionalnimi prazniki temno preteklost, medtem ko proletarijat s svojim prvomajskim praznikom proslavlja in oznanja svetlo bodočnost. Buržuazija, kot preživeli razred, ki nima nobenih idealov več, išče v preteklosti motive, s katerimi želi podpreti omajano svojo avtoriteto; proletarijat pa, kot mlad in nov družaben razred, črpa svojo etično in duševno moč iz bodočnosti. Kristijan gre v maju spokorno v cerkev, proletarijat gre na ulico, da oznanja boj in pogin vsem zatiralcem.

II.

Naravno je, da so se proti prvomajski enotni manifestaciji mednarodnega delavskega praznika dvignile vse sile kapitalističnega sveta. Buržuazija je bila presenečena nad sijajno izvedbo prvomajske proslave v letu 1890. To presenečenje je bilo toliko večje, ker je buržuazija mislila, da je s svojimi pokolji leta 1848. in 1871. spravila proletarijat s

političnega odra. Ali prevarala se je. Proletarijat se je dvignil — ojačen — iz porazov, ki jih je pretrpel v svojih prvih razrednih bojih z buržuazijo. Kapitalistični razvoj gospodarstva je silil delavski razred v vedno resnejši, v vedno bolj organiziran razredni boj. Povsod se je jačilo delavsko gibanje, povsod se je naraščati delavske organizacije.

S tem močnim prebujanjem in polemom delavskega gibanja v vseh deželah se je začela druga prioda v razvoju mednarodnega proletarskega gibanja. Ta prioda je nasledila prvo, ki se je vršila v znamenju I. internacionale, ki je propadla po porazu pariške komune. Pomen I. internacionale v zgodovini delavskega gibanja je zelo velik. Ona je prva proklamirala načela in metode revolucionarnega socializma in dala s tem boju delavskega razreda neomajno teoretično in idejno podlago.

II. internacionala, ki je nastala v dobi mirnega zgodovinskega razvoja, je prevzela nase nalogo zbiranja in organiziranja proletarskih množic v vseh deželah, stvarjanja velikih delavskih strank in strokovnih organizacij, agitacije in propagande marksističnih idej. V tej smeri je pokazala velike rezultate. Ali ko je prišel svetovni kapitalizem iz epohe svojega mirnega razvoja in stopil v periodo imperializma, v periodo ostrih političnih in gospodarskih bojov, II. internacionala ni več mogla odgovoriti svoji dolžnosti. V njenih vrstah je narastla delavska birokracija, delavska aristokracija, ki je širila oportunistični, ki je oznanjala kot — tedaj še prikrita zaveznica buržuazije — pomirjenje delavstva z meščanstvom v svojo škodo, mesto neizprosnega boja zatiranih proti izkoriščevalcem. Ta oportunistični v II. internacionali se je razvil z izbruhom svetovne vojne v social-patriotizem — to je v odkrito zvezo z buržuazijo proti proletariatu. In načelom socialpatriotizma (obramba kapitalistične domovine, obramba današnjega družabnega reda, oviranje revolucionarnega razrednega boja proletariata itd.) je ostala zvesta II. internacionala tudi po vojni. Ona je tudi hotela izpremeniti v povojni »republikanski« Nemčiji in drugih deželah bojne značaj 1. maja — v skupno praznovanje z buržuazijo, v proslavljanje »Burgfriedna« (državljanjski mir) v kapitalistični deželi. Ali to ji ni uspelo.

III.

Nastala je tretja prioda v zgodovini delavskega gibanja, prioda poostrenja razrednih nasprotstev, prioda mobilizacije delavskih in kmetijskih množic za odločilni boj proti kapitalizmu, za udeležitev socializma. Delavski in kmetijski razred Rusije — najbolj oddaljena od oportunističnega in najbolj bogata na bojnih izkušnjah — sta ta odločilni boj že izvojevala in upostavila prvo zvezo socialističnih sovjetskih delavsko-kmetijskih republik, upostavila sta prvo — resnično domovino proletariata.

V znamenju zmage proletariata v največji državi sveta, v znamenju poostrenja razrednih nasprotstev in razrednega boja proletariata v kapitalističnih deželah — je dobila tudi prvomajska proslava izrazitejši značaj.

Prvomajske manifestacije so rastle v vseh deželah vspešno z naraščanjem delavstva in njegovega gibanja.

In tako je postal prvi maj kot praznik Dela dan splošne mobilizacije svetovnega revolucionarnega proletariata, kateremu je stavila zgodovina nalogo, da izvojuje zmagoviti triumf Dela nad Kapitalom.

Ruski delavec in kmet proslavlja že šestič na 1. maj že izvojevano zmago nad kapitalom.

Social-patrioti so odklonili skupno proslavo 1. majnika. S tem so samo pokazali, da so le ena meščanska frakcija, ki hoče motiti bojne praznik delavstva.

Mlada delavka ubita po beograjski policiji.

(Kam smo že prišli pod današnjim režimom.)

V Beogradu, v policijskih prostorih se je zgodil zločin, ki je mogoč samo v dobi Pašić-Pribičevićevega režima, v dobi, ko besni jugoslovanska buržuazija nad delavskim razredom z bajonetom, puško in batinami.

Ljubica Ljubičić, 18-letna delavka je bila osumljena, da je ukradla 25 metrov platna. Zato so jo aretirali. Na beograjski policiji so jo nečloveško tolkli, da bi priznala tatvino. Tolkli so jo tako, da se njeni mučiteljji niso upali, da bi jo držali še dalje v zaporu, da ne bi tu umrla. Poslali so jo v bolnico v Vidinski ulici, od koder so jo privedli okrog 5. ure v 4. paviljon kirurškega oddelka splošne državne bolnice. Nekaj ur pozneje, okrog devetih zvečer je umrla od ran, ki jih je dobila v kleti beograjske policije. Manojlo Lazarević, upravnik (polica) mesta Beograda je s svojimi pandurji ubil mlado delavko, ker so si njeni izkoriščevalci izmislili, da je ukradla 25 metrov platna, tako poroča posebna zdaja centralnega glasila NDSJ »Radnik«, ki je bila po policiji zaplenjena, a je sodišče sistralo odlok policije.

Strašen zločin!

In on ne pada samo na osebo, ali na osebe, ki so tako barbarsko tolkle mlado delavko, on ne pada samo na Manojla Lazarevića, temveč pada na ves današnji krvavi teroristični režim.

A po smrti Ljubice se je našlo pri njenem podjetju 25 metrov platna. Ljubica pa je plačala za grozno smrtjo krivo osumnice!

Ista številka našega centralnega glasila »Radnik« pravi na koncu poročila:

»To ni osamljen slučaj.

Dali so novo priliko, da jih delavstvo spozna v pravi luči. In delavstvo mora poznati svoje sovražnike in svoje zaveznike, preden gre v boj.

V dobi, ko si skuša podaljšati jugoslovanska buržuazija svoje zadnje ure z najhujšim nasiljem, bo manifestiral proletarijat na 1. majnik

proti reakciji!

proti izjemnim zakonom!

proti fašizmu!

za svobodo delovanja proletarskih, političnih, strokovnih in obrambnih organizacij!

za svobodo tiska, govora in zbiranja!

za resnično delavsko zaščitno zakonodajo!

za ohranitev 8-urnika!

za svobodne volitve v vse institucije!

za blok delavcev in kmetov!

za delavsko-kmetijsko republiko!

za osvobodjenje vsega delovnega človeštva iz klešč kapitalizma!

Proletarijat ne bo dopustil, da bi ostal ta grozen policijski zločin ne-kaznovan. Za ta zločin se morajo krivci pokoriti.

Hočemo videti lopove v okovih!

Hočemo jih videti, privezane na kol, pred ljudstvom!

Krajevna organizacija NDSJ v Beogradu je sklicala 20. t. m. protestni shod, na katerem je mnogoštevilno delavstvo ogorčeno protestiralo proti takemu zločinstvu in proti radikalno-orjunaškemu režimu, ki prekaša že srednjeveške metode graščakov proti tlačanom.

Izšel je drugi zvezek »Proletarske knjižnice«. So to pesmi mladega proletarskega pesnika Mile Klapčiča:

„Plamteči okovi“

Knjiga je na zunaj krasno opremljena, vsebina zbranih pesmi pa je prvovrstna. Iz njih gori samozavest proletarcev, kipi boj svobode z močjo. »Plamteče okove« bo čital vsak sodrug in sodružica z navdušenjem in moč borbe mu bodo vli-val v žile.

»Plamteči okovi« se naročajo pri »Proletarski knjižnici«, Ljubljana, Turjaški trg št. 2 (dvorišče), pa tudi pri upravništvu »Strokovne Borbe« in »Glasa Svobode«. Z naročilom pa pošljite obenem denar in poštino. Tudi mi, kar nas je proletarcev, (in na milijone nas je), moramo imeti svojo »Proletarsko knjižnico«.

Naročajte torej knjige »Proletarske knjižnice«!

Delavec je videl mojo misel in hoteč mi pomagati, se je dobrovoljno nasmehnil in dejal:

»Častna reč, samo ni vselej potrebna. Ali nič zato, sodrug! Prej se naučiš držati lopato, kakor jaz pero.«

A kako so poučevali ženske — gospe in gospodične?!

»Dovolite, sodružica (ženske se niso tikale), da kopljem zraven vas.«

Salil se je, govoril anekdote — pristne ruske anekdote, da je zdaj pa zdaj zabučal veseli ženski smeh. Pri tem pa delal, da ona ni nič zapazila, da ji pomaga.

Po štirih urah dela, veselega, dasi ne ravno lahkega — vsaj za nas intelektualce — je tromba naznanila konec. Turkestansko solnce ne dopušta, da bi v času, ko ono stopa k zenitu, kdo kljuboval, ki ni iz mladosti tega vajen, njegovim ognjenim žarkom.

Glavni reditelj je stopil na ostanek holma in njegov glas je grmel počasi, beseda za besedo:

»Sodrug! In sodružice! Štiri ure dela in več nego polovica holma je izginila.

»Udarimo«, je zagrmelo iz vseh grm. »Kaj je to, štiri ure?«

Reditelj pa je nadaljeval:

»Ko vas bodo vprašali tisti, ki nočejo z nami praznovati prvi maj, nego so današnji dan, kakor še dosedaj vse dni proletarske revolucije, porabili za načrte, da bi vrnili stare, potopivše se v zgodovino, čase...«

»Ne vrnejo jih«, je zopet kipeljo iz vseh prs. »Evo nas za jamstvo.«

»... ko vas bodo vprašali, zakaj vendar delate danes, ko ves proletarski svet praznuje ta dan, jim rečite: Tri milijone rubljev predvojnne vrednosti smo danes s svojim delom poklonili naši domovini, delavsko-kmetijski republiko. »Sodrug!«, je ponovil in glas mu je trepetal: »Ne pozabite — tri milijone. Izraču-

nali smo, da bi to delo opravljeno sedaj od nas, stalo proletarsko državo tri milijone rubljev. — Proletarijat sveta praznuje danes prvi maj. Danes je generalna obustava dela po celem svetu, generalni protest proti izkoriščanju, glasen dementi, da buržuazna država proletariatu ni domovina, smotra moči in edinstva proletarske vojske... Nam ni več potreben protest, ne dementi, ne obustava dela. Vse kar delamo, delamo sebi, proletarski domovini. Danes je pri nas, v Sovjetski Rusiji, prva orožna vaja Armade Dela. Zato smo delali danes. A drugod, za mejami naše proletarske domovine, mora proletarijat delati in vse kar dela in vse kar ustvari, dela in ustvarja drugemu. Sebi ničesar. Zato on danes praznuje praznik Dela z obustavo dela, mi pa, ki ustvarjamo sebi, praznujemo praznik dela s poveljčanjem dela. Proletarce za mejami naše proletarske domovine danes pregleduje svoje vrste, dela poskušno mobilizacijo...«

Tako recite tistim, ki vas bodo spraševali, zakaj smo danes delali...«

Govorniku so neprestano vzklikali in končno oglušili njegove besede s klici:

»Naj živi sloga in edinstvo proletariata vsega sveta! Naj preide iz mobilizacije v orožno vajo!«

»Živel prvi maj!«

S katerimi besedami je končal govornik, ni nikdo znal. Zakaj godba je med splošnimi vzklici zaigrala poleg vhrabljajočega rdečega prapora:

»Vstanite sužnji iz prokletstva, zatirani od vseh gospod...«

Ko smo zopet zasedli vagon, smo dolgo čakali.

»Kaj je?... Kje je lokomotiva?... Zakaj se ne peljemo?... Jesti nam je treba.«

Rediteljji so srdito mahali z rokami, v te-

legrafni sobi postaje pa je pritrkoval brzovojni aparat.

Zgodila se je majhna »nezgoda«, ki se je rada dogajala po vseh krajih Sovjetske Rusije v letu 1920. Lokomotivo so namreč brzovojno zahtevali iz Taškenta. Zakaj, se ni vedelo. A bila je določena, da nas počaka in odpelje.

Ljudje so skakali iz vagonov in tvorili gruče. Povsod je bilo slično bučenje, kakor v ulnjaku.

»Sabotaža«, so se slišali posamezni glasovi iz tega bučanja. »Nalašč so tako naredili. Naj čakajo, so mislili, na kosilo... Očistiti bo treba odgovorna mesta tukajšnjih ljudi...«

Brzovoj je poročal, da je lokomotiva krenila na pot.

Bučenje je poleglo. Mnogi so zopet zavzeli mesta v vagonih.

Preteklo je pol ure. Lokomotive še ni.

Zopet je začelo mrmanje.

»Ali nas hočejo razjariti?... Zdi se, da še vedno mislijo nekateri, da so gospoda.«

Nekdo iz množice, ki si je ogledoval postajo, je zakričal:

»Sodrug! Ker še moramo čakati, dajmo, raztovorimo vagon, ki čakajo na to že štirinajst dni. Vagoni pa se tako nujno potrebujejo.«

Ljudje so zopet poskakali iz vagonov:

»Zanalašč jih raztovorimo,« so jezno govorili. »Prav zanalašč!«

Nikdo ni bil menda bolj vesel, kakor načelnik postaje, ko je imel naenkrat prazne vagon. Nič več mu ne bodo grozili od ravnateljstva s kaznimi, če jih ne da izprazniti. Sam je skakal okrog vagonov, jih beležil, pomagal nositi in venomer vzklikal:

»Dobro, dobro...«

To njegovo obnašanje, je spravilo v dobro voljo delavce:

»E, sodrug, zahvali se zato onim v Tašken-

tu. Če ne bi odpoklicali lokomotive, bi ti drugače govoril.«

»Zahvalim se, bogme, se zahvalim,« je odgovorjal.

»Morda si pa ti nalašč tako ukrenil, je rekel nekdo.

Načelnik postaje je stal resen, ga pogledal in rekel:

»Za takega me imate?«

Takoj so poprijeli ostali:

»Ne ježi se, sodrug, on se le šali.«

Načelnik postaje pa je še vseeno zmajeval z glavo in ni se potolažil:

»Za kakšnega me imate, sodrug!?!«

»E, načelnik, za takšnega, da smo ti spraznili vagon,« so djali delavci. »Kaj nisi zadovoljen?«

Tedaj se je potolažil in rekel:

»Dobro... dobro...«

Po dveh urah čakanja, je prispela lokomotiva.

Z veselo koračnico smo se pripeljali v Taškent. Še enkrat bolj praznično se nam je zdelo mesto sedaj, pri vrnitvi, kakor je bilo zutraj pri odhodu. Srečevali smo že praznično oblečene sodruge in sodružice, ki jim ni nikdo »ponagajal« in drug drugemu smo kazali žulje na rokah in jih preštevili. Delavci pa, ki jim je bila cela roka en sam žulj, so se smejali in govorili:

»Niste vajeni, sodrug, kakor mi ne peresa. Naša domovina potrebuje poleg žuljevih rok tudi žuljeve možgane. Vsi mi skupaj pa zmoremo vse...«

Tam nekje v parku pa je igrala godba:

»Vstanite sužnji iz prokletstva, zatirani od vseh gospod...«

Tako sem praznovati prvi maj 1920. leta. In tako ga je praznovala vsa velika proletarska domovina od večnih ledov do kitajskih sten.

Delo je vstalo! — Slava!

Iz unije sovjetskih republik:

Emisija bankovcev v letu 1922-23.

Po sklepu sovjeta ljudskih komisarjev z dne 11. okt. 1922 je izdala državna banka bankovce, ki morajo biti popolnoma kriti. Izdalo se je červonce, ki so kriti večinoma z zlatom in deloma s tujimi valutami. Červonce se je izdajalo na sledeči način:

Pred 1. jan. 1923	1,118.000 červoncev
v januarju	812.000 červoncev
v februarju	1,070.000 červoncev
v marcu	1,500.000 červoncev
v aprilu	1,500.000 červoncev
v maju	2,000.000 červoncev
v juniju	1,600.000 červoncev
v juliju	3,900.000 červoncev
v avgustu	4,900.000 červoncev
v septembru	5,100.000 červoncev
v oktobru	1,950.000 červoncev

Skupaj 25,450.000 červoncev

Tekom vsega leta je bil červonec prevladujoče, da v posameznih mesecih edino sredstvo državne banke pri razvoju kreditnih operacij. Prehod od papirnatega, nekritega sovjetskega rublja do červonca se seveda ni izvršil naenkrat in tudi ne brez težav. Zamenjavanje červoncev s sovjetskim rubljem se je vršilo enkrat počasneje, enkrat hitreje. Periodično so nastopale krize — sedaj je primanjkovalo na trgu sovjetskih rubljev, pa zopet červoncev. Približno pol leta je ostal červonec v glavnem omejen na bančni promet in ni prodril v široke množice prebivalstva; šele od začetka polletja dalje si je osvajal červonec vedno širše kroge in je prodril tudi med kmete. Do začetka junija je bil procent v banki se nahajajočih červoncev zelo visok — 40% in še več — potem pa je hitro padel in je padel proti koncu leta na 8% celokupnega števila izdanih červoncev. Danes ga je težko dobiti nazaj v bančno blagajno, ker ga vsak hrani in konkurira uspešno z inozemskimi valutami; zato se nahaja dolgo v denarnem obtoku in posledica tega je, da se kljub znatnemu razvoju emisije červoncev v drugi polovici leta čuti na trgu pomankanje istih.

Červonec je veljal vedno nad 1 angleški funt in nekaj izpod 5 dolarjev. Z ozirom na hitro povzdigo gospodarskega življenja prve delavsko-kmečke države se je sklenilo, da se izda krit denar v manjši vrednosti kot červonec, namreč v vrednosti 1, 3 in 5 zlatih rubljev (1 červonec je 10 zlatih rubljev). Prve te zlate rublje se je izdalo v februarju letošnjega leta. (O tem smo poročali v zadnji številki »Glas Svobode«).

Bančno in kreditno življenje.

V oktobru sta pretekli dve leti od vpostavitve kreditnih zavodov. V večjem delu prvega leta (1921/22) je obstajala samo državna banka, ki je delala z vlogami, večinoma pa s podporami sovjetske vlade. Državna banka je nastala na podlagi kreditnega monopola; pozimi 1921/22 je bilo sklenjeno, da se osnujejo poleg državne banke, ki ima ostati še bodoče vodilno središče kreditnega sistema, še drugi denarni zavodi, ki se imajo pečati s poedinimi panogami narodnega gospodarstva.

Nato so nastale še v prvem letu banka konsumnih zvez, ukrajinska banka, akcijska banka za jugovzhod in še štirje kreditni zavodi; ali kljub tej številnosti kreditnih zavodov je znašala bilanca teh v novembru in decembru 1922 nič več kot 3—5% bilance državne banke.

V drugem letu obstoja kreditnih zavodov so se pojavile že druge tendence za upostavo normalnejšega bančnega sistema. Državna banka se je razvijala vedno bolj v zgolj emisijsko banko: težišče njene delavnosti se je naslanjalo vedno bolj na izdajo bankovcev in ne več na državne kredite. Istočasno je nastajala cela mreža bančnih zavodov in podružnic. V novembru in decembru 1922 se je otvorila industrijska banka in ruska trgovska banka v Moskvi, v januarju prva mestna komunalna moskovska banka. Komunalne banke so se otvorile skoro nato v Petrogradu, Vologdi, Nižniju, Gomelu, Karkovu. V 29 mestih so se osnovala poljedelske kre-

ditne družbe, včevši z Ukrajino deluje danes teh 45. Razen tega sta organizirali industrijska in vsruska združena banka v pokrajini celo mrežo filijalk, podobno ukrajinska in daljnje-vzhodna banka. Tako je obstajalo v septembru 1923 poleg mreže državne banke 170 bančnih zavodov.

Nič manj pomembno ni zvišanje celokupne vsote sredstev kreditnih zavodov. V prvem polletju 1923 je znašala bilanca kreditnih zavodov v milijonih červoncev:

Bilanca državne banke 1. januarja 1923 123.3 červoncev in 1. julija 1923 503.5 červoncev. Bilanca drugih bank 1. januarja 1923 10.3 červoncev in 1. julija 1923 131.2 červoncev. Skupaj 1. januarja 1923 133.6 in 1. julija 634.7 milijonov červoncev. Od januarja do 1. septembra pa je narasla vsota sredstev kreditnih zavodov za 90 krat.

V prvem letu svojega obstoja se je trudila državna banka, da je oskrbovala vse panoge gospodarskega življenja. V drugem letu je postala emisijska banka, vsled česar so seveda padale vloge, ki so bile povečini samo državne.

Sedaj se je ustanovila centralna poljedelska banka za celokupno unijo sovjetskih republik z ustanovnim kapitalom 40 milijonov zlatih rubljev. Ta vodi vse že obstoječe poljedelske kreditne zavode.

Razpisalo se je državno garancijsko zlato posojilo. To posojilo je določeno na 6 let, se obrestuje z 8% in je določeno specijelno za naložitev rezervnih kapitalij gospodarskih organov. Zato se tudi izdajajo obveznice v večjih vsotah (1000 in 100 zlatih rubljev).

Posojila s kratkim rokom bodo prinesla okrog 17 milijonov zlatih rubljev.

(Manjka del Sibirije in dajnevzhodna republika).

(Pojasnilo k sliki.)		Sovjetska republika Georgija.	
1. Arhangelsk	23. Penza	1. Tiflis	4. Soči
2. Astrahan	24. Perm	2. Batum	5. Suhum
3. Briansk	25. Mesto Leningrad (prej Petrograd)	3. Kutajs	
4. Vitebsk	26. Gubern. Leningrad		
5. Vladimir	27. Pskov	Ukrajina.	
6. Vologda	28. Ribinsk	1. Volinija	7. Nikolajev
7. Voroncž	29. Rjazan	2. Jekaterinoslav	8. Odesa
8. Vjatka	30. Samara	3. Donec	9. Podoljska
9. Homel	31. Saratov	4. Zaporozje	10. Poltava
10. Jekaterinograd	32. Sjevrodvinsk	5. Kijev	11. Harkov
11. Ivanovo-Voznesensk	33. Simbirsk	6. Kremenčug	12. Černigov
12. Kaluga	34. Smolensk		
13. Kostroma	35. Tambov		
14. Kursk	36. Iver		
15. Marxovo mesto	37. Tula		
16. Mesto Moskva	38. Hfa		
17. Oub. Moskva	39. Caričin		
18. Murman	40. Čeljabinsk		
19. Nižni Gorod	41. Čerepovec		
20. Novgorod	42. Jaroslav		
21. Olonec			
22. Orcl			

(To so gubernije.)		Obseg unije sovjetskih republik.	
Severni Kavkaz in Don.		Kvadr. vrste	
1. Donsko ozemlje	3. Kubansko-čnomorsko ozemlje.	I. Evropske Rusije, ki obstoji iz:	
2. Gorska republika	4. Stavropol	a) 24 gubernij ruske sovjetske republike	2,709,516
	5. Terek	b) 2 poedinih sovjetskih republik in 6 avtonomnih ozemelj	596,309
Sovjetska republika Aserbejdžan.		II. Sovjetska republika Krim	33,881
1. Baku	2. Gandžin	III. Severni Kavkaz in donsko ozemlje	260,439
		IV. Sibirija	9,473,437
		V. Kirgiška sovjetska republika	1,898,198
		VI. Turkeštanska sovj. republika	1,299,168
		VII. Dageštanska sovj. republika	30,902
		VIII. Aserbejdžanska sovj. republ.	76,447
		IX. Armenska sovj. republika	34,288
		X. Georgijska sovj. republika	57,967
		XI. Beloruska sovj. republika	52,398
		XII. Ukrajinska sovj. republika	392,645
		XIII. Republika daljnega vzhoda	1,468,652
		Skupaj	18,334,247

Sovjetska unija in kolonialni narodi.

Kapitalizem je pijavka, ki izsesava z eno sesalko velemestni proletariat in z drugo kolonialne narode. Če hočemo umoriti to žival, moramo odrezati obe sesalki. Če odstranimo samo eno, bo druga še dalje izsesavala kri proletariata, žival bo dalje živela in odrezana sesalka bo znova zrastle. Ruska revolucija je to dobro razumela. Zato se ni zadovoljila s tem, da bi držala lepe platonične govore in sprejemala »humanitarne« resolucije v prid zatiranih narodov, temveč ona jih uči boja, pomaga jim duševno in materielno. Svoječasno je sklicala kongres v Bakú, na katerega je poslalo 21 vzhodnih narodnosti svoje delegate. Tedaj se je zgodilo prvič v zgodovini, da sta si bratsko podala roke proletariat zapadnih osvobodilnih držav in proletariat osvojenih dežel in da sta se skupno posvetovala o sredstvih, s katerimi bi premagala svojega skupnega sovražnika — kapitalizem.

Po tem zgodovinskem kongresu se revolucionarna Rusija ni obotavljala niti trenotek, da bi priskočila na pomoč narodom, ki jih je prebudila iz letargije že s samim dejstvom svoje herojske in zmagovite revolucije. Eno njenih važnih dejanj je bila ustanovitev univerze vzhodnih narodov.

Ta univerza šteje danes 1025 dijakov, od teh 151 deklic. Med temi študenti je 895 komunistov. Njih socialni sestav je sledeč: 547 kmetov, 265 delavcev in 213 proletarskih intelektualcev.

150 profesorjev se peča s socialno znanostjo, politiko itd. V študijski dvorani sede mladi ljudje, ki pripadajo 62 narodnostim, bratsko drug poleg drugega.

Univerza vzhodnih narodov ima 10 poslopij, eno kino, dve knjižnici s približno 47.000 zvezki, ki so namenjeni za poglobitev študija mladih revolucionarjev. Vsaka narodnost ali »skupina« ima svojo lastno knjižnico knjig in časopisov v materinskem jeziku. Čitalnica je polna najraznejših časopisov in revij. Študentje izdajajo sami en časopis. Oboleli dijaki se zdravijo v bolnici, ki spada k univerzi. Zdravilišče na Krimu je določeno za one, ki so potrebni okrepčila. Sovjeti so dali univerzi dve počitniški koloniji z devetimi hišami, živino, perutnino itd. 100 ha zemlje, ki je dodeljena tem kolonijam, obdelujejo študentje sami. Nekdaj je bila ta zemlja last nekega velikega kneza. Sluhatelji univerze dobivajo brezplačno hrano, obleko in stanovanje. Za drugo dobi vsakdo še šest zlatih rubljev mesečno.

62 narodnosti, ki so zastopane na univerzi, tvorijo »komuno«. Predsednika in funkcionarje komune se voli vsake tri mesece.

En delegat študentov se udeležuje gospodarskega in administrativnega vodstva univerze. Na podlagi rednega turnusa morajo delati vsi študentje v kuhinji, knjižnici, v klubu itd. Komuna se vsak teden sestaja, da razpravlja o internacionalnem političnem in gospodarskem položaju. Od časa do časa se prirejajo mitingi in umetniški večeri, na katerih je zastopana umetnost in literatura vseh dežel orijenta.

Bliznji in daljnji vzhod, ki se razteza od Sirije do Koreje, ima okrog 1200 milijonov prebivalcev. Vse te dežele so še danes pod jarmom kapitalizma in imperializma. In ti mnogoštevilni zatirani narodi niso še nikdar resno, organizirano poizkusili, osvoboditi se tega jarma, ker niso razumeli važnosti internacionalne solidarnosti, tudi niso razumeli, kako se združiti v boju. Saj nimajo niti medsebojnih državnih odnosov. V sebi imajo gigantsko silo; samo ne zavedajo se je še. In to zavest vzbuja univerza vzhoda v Moskvi, ki vzgaja aktivne in inteligentne vodilne elemente kolonialnih narodov in ustvarja podlago za bodočo revolucionarno zvezo vzhoda, ki predstavlja važno stran svetovnega osvobodjenja človeštva izpod kapitalizma.

Širite „Glas Svobode“!

Vsi nabiralni bloki za „Glas Svobode“ morajo biti razprodani!

Kmetska priloga štev. 2.

Slovenski kmet in 1. maj 1924.

Zopet se je približal praznik mednarodnega proletariata, ki naj bo manifestacija medsebojne združitve delavca in kmeta za skupno stvar — osvoboditev izpod jarma kapitalistične družbe, ki nas tlačijo z nasiljem in mami z raznimi iluzijami.

Slovenski kmet se bo na letošnji prvi maj bolj globoko kot kdaj prej zamislil, v kakšnem neznosnem stanju se nahaja, kam so ga privedle razne sleparske meščanske stranke.

Ruski kmet proslavlja že šestič 1. maj kot svoboden gospodar na svobodni zemlji. Meščanske stranke so našega kmeta toliko časa sleparile in lagale, da je prišel na rob propada. Po vseh dosedanjih pridkih izkušnjah mora priti tudi kmetsko ljudstvo v Sloveniji do spoznanja, da je bila dosedanja pot njegove večine — verovanje obljubam SLS, SKS in drugim strankam ob volitvah — napačna, da se je združil ne s sotrpinom, ampak s sovražnikom, ki nima v rokah samo orožja in sile, ampak ki je nevaren nezavednemu ljudstvu tudi zato, ker je pretkan, ker zna igrati dvojno vlogo, kazati dvojno lice: vse te meščanske stranke se kmetu zlasti pred volitvami prilizujejo, zadaj ga pa praskajo, odirajo in mu nalagajo nove davke.

Edino prava pot je ona, po kateri je šel ruski kmet — po poti skupnega boja s sotrpinom-delavcem proti izkoriščevalcem do končnega osvobodjenja.

Že svetopisemski pregovor pravi: Pomagaj si sam! — Slovenski kmet, pomagaj si sam, spoznaj svojo moč, ne prodajaj je drugim, da te uničijo, temveč združi jo z močjo bratov in sotrpinov-delavcev. In zmaga je gotova!

1. maj je praznik Dela, a Delo je še danes zasužnjeno. Kar pridelamo, ni naše. Boljše nam poberejo, naše lastne otroke nam poberejo, naše moči izsesavajo, mi izmозgani pa smo v vedno slabšem položaju.

1. maj je praznik Dela! Sklenimo na ta dan, da bomo posvetili vse svoje sile za osvoboditev Dela, da bo Delo v korist vsega delovnega človeštva, a ne par oderuhov in kapitalistov!

Naj živi 1. maj, praznik vseh izkoriščenih in zatiranih!

Naj živi delavsko-kmetska solidarnost!

Živela združitev srpa in kladiva!

Le vkup, uboga gmajna!

Gotovo si že razmišljal o tem, da z obdelavanjem onega koščka zemlje, ki ga imaš, ne moreš nikakor pridelati toliko, kolikor biti bilo potrebno za prehrano sebe in svoje družine — svojih otrok.

Ko si šel plačat davek, si li pomislil, da bi bil denar, ki ga izročiš neprostoovoljno davčnemu uradu, potreben tebi samemu, da bi si nabavil orodja, semen; ali popraviš hišo, da bi izboljšal svoje življenje itd.?

Si li razmišljal o tem, da delaš od zore do mraka in da ti je vendar vedno slabše, medtem, ko se eni brez truda bogatijo?

Si li mislil na dolg, ki ga imaš pri tem ali onem oderuhu, v banki, v posojilnici? Si li mislil na to, da moraš poslati svoje sinove ali hčerke na delo v bližnji rudnik, v mesto? In gotovo si večkrat mislil na to, kdaj bo vsega tega konec, kdaj se boš rešil dolgov, davkov, raznih kazni, vojaških bremen itd.?

Hočeš povečati svoje malo gospodarstvo. O posojilu ne more biti govora, ker si že preko glave zadolžen; če ostaneš pri starem, je še slabše. Gotovo si že razmišljal o vsem tem, pa nisi našel načina in izhoda iz eele zagate.

Prišel je k tebi župnik, prišel je k tebi kak drug odposlanec SLS in ti

je pridigoval, da bo že vse boljše, da moraš vdano delati in prenašati krivico ter moliti in hvaliti boga za vse trpljenje, da čakaš na Koroščevo avtonomijo. In tako te je omamila. In ti si čakal, ali mesto vsega obljubljenega, je prišlo povečanje davkov in taks, nove krivice. In tako je šlo leto za letom. Pa si pomislil na to, da greš v Ameriko. Ali doseljevanje v Ameriko je omejeno, moraš trpeti dalje na svoji borni grudi.

Ali se še nisi v svojem dolgoletnem trpljenju prepričal o tem, da te vse gosposke stranke od SLS do SKS goljufajo in te pitajo z obljubami samo zato, da dobijo ob volitvah tvoj glas, da dobijo poslance in ministrske stolčke in zastopajo v parlamentu ne tvoje, ampak svoje koristi?

Gotovo si že slišal o ruski revoluciji. Mnogo si čul o njej. Ali vse gosposke stranke so ti pripovedovale o njej vse drugo kot resnico, samo da se ti ne bi odprle oči, da se ne bi osvobodil jarma in vseh krivic, ki te tlačijo. Lagali so ti, da ti bo delavec vzela vse, če pride na oblast. Plačani agentje meščanskih strank so te hujskali in te še hujskajo proti tvojemu edinemu iskrenemu in močnemu zavzniku-delavcu, da se ne bi zvezal z njim in se otresele gospode, ki si je postlala svoje ležišče na tvojem tilniku. Milijone in milijone meče gospoda, da te obdrži v nevednosti in da ohrani svojo oblast, svoje bogastvo, pridobljeno iz znoja in krvi kmetskega in delavskega ljudstva. Cerkve, »narodne« in sokolske domove, čitalnice in razne družbe postavlja na vsakem oglu kot pasti; kot pajek te skuša ujeti v svoje mreže.

A tebi se godé vedno večje krivice samo zato, ker se daš varati po vseh teh obljubah in lažeh.

Ruska revolucija — to je zveza delavcev in kmetov, ki so se skupaj dvignili proti svojim krivičnim gospodarjem in si uravnajo sedaj svojo usodo, kakor sami hočejo. Pod carizmom večina kmetov ni imela svoje zemlje, po njihovih hrbtih je pel valpetski in kazaški bič, godilo se jim je še huje, kot se godi danes slovenskemu kmetu. Z revolucijo so dobili zemljo, delavsko-kmetska država jim daje zlata posojila za izboljšanje gospodarstva. Kar pridelajo žita odveč, ga izvozijo in dobijo zanj plačano v zlatu, v červoncih, ki veljajo nad 5 dolarjev ali okrog 400 Din. In medtem, ko prede kmetom in delavcem vedno slabše v onih deželah, kjer vlada gospoda, gre ruskim delavcem in kmetom vedno bolje. In vse to zato, ker je v Rusiji kmet obrnil hrbet vsem gosposkim strankam in podal roko svojemu bratu — delavcu.

Neodvisna delavska stranka Jugoslavije hoče in dela za to, da se ustvari tudi v Jugoslaviji bojvena zveza delavcev in kmetov, ki ima upostaviti vladu kmetov in delavcev. In niti bajoneti, niti topovi ne morejo zadržati zmage bloka delavcev, ki delajo s kladivom, in kmetov, ki delajo s srpom in plugom.

Ruski delavci in kmetje so zmagali samo zato, ker so se ujedinili.

Slovenski kmet, naj ti izkušnje odpró oči in združi se z delavci pod Neodvisno delavsko stranko, v kateri ni prostora za gospodo, temveč samo za vse delovne in ki ne lovi glasov in poslanskih mandatov, ker ona bo prinesla zmago vsem zatiranim z vstrajnim revolucionarnim bojem delavcev in kmetov.

Kdo je neprijatelj kmetskega razreda?

Če bi imela gospoda samo eno stranko, bi jo delovno ljudstvo kmalu spoznalo in se ne bi dalo po njej več zapeljati. Zato pa imajo kapitalisti in bogatini več strank, ki se navidezno borijo med seboj, ki pa pokažejo

složnost, kadar se gre za biti ali ne biti, kadar se gre za to, da zmaga delavski ali kmetski razred, ali pa da ostane na oblasti še naprej gospoda.

Kmet in delavec morata poznati te stranke, svoje sovražnike, da se znata varovati pred njimi in se boriti proti njim.

Prva je demokratska stranka, ki jo vodijo sami veliki bankirji in tovarnarji. Ona hoče centralizirano, monarhistično urejeno državo, v kateri bi vladala neomejeno kapitalistična in veleposestniška gospoda. Ker ve, da s takim programom ne more spraviti na lim kmetov, jim govori o narodnem edinstvu, o demokraciji, o svobodi (za bogatine) itd. Njena glasila, ki širijo laži v svet in agitirajo za stranko, so predvsem: »Jutro«, »Slov. Narod« in »Domovina«.

Druga je »Samostojna kmetijska stranka«, ki ima tako ime zato, da bi mislili kmetje, da je ta stranka res za kmete in da brani samo njihove koristi, medtem ko se ona v resnici vedno veže s to ali ono gospodarsko stranko: z radikalci, demokrati itd. Ta stranka je za monarhijo in centralizem, za veleposestnike in bogate kmete. Ob vsaki priliki hujska proti delavcem. Edino, kar je storila za kmete, je to, da jih je prodala gospodi. Njeno glavno glasilo nosi ime »Kmetijski list«.

Tretja je SLS ali klerikalna stranka. Njo vodijo tudi bogati industrialci in duhovščina. Kristusovo vero je potvorila in jo izkorišča v svoje zlobne namene. Ker ji pa samo to ne uspeva več, oznanja tudi avtonomijo. S svojimi dejanji je dokazala, da ji ni niti za vero, niti za kako avtonomijo. Ko je bila na vladi, ni nič storila za ljudstvo, ampak je skrbela le za svoje veljake. Na lačno delavstvo je dala streljati. Ko je pri zadnjih volitvah dobila 21 poslancev, se je pogajala z radikalci, da bi jo sprejeli v vladu, ali Pašič jo je opeharil. Danes se druži z demokrati, da bi prišla do korita in vpije proti današnjemu režimu. Ko bo pa ona prišla na vladu, bo ostalo ravnatoko, samo za svoje gospodarske in bančne zavode bo poskrbela. Njena glavna glasila so: »Slovenec«, »Domoljub«, »Straža« in »Slov. Gospodar«.

Četrta je Radićeva stranka. Radić je sicer mnogo boljši od svojih zavznikov, ker je za federalizem in za republiko, torej za stvari, ki pomenjajo brezdvomno izboljšanje za kmeta. Ali njegova politika in taktika ne vodita do tega. On že leta in leta obljublja rešitev v volitvah. Ali samo z volitvami se ne da danes ničesar doseči. Razen tega pravi on, da bodo kmetje zmagali brez delavcev. Tudi to je nemogoče. Delavci in kmetje se morajo združiti in z bojem, z dejanskim skupnim bojem bodo dosegli svoje zahteve. Radić s svojo politikom zadržuje zmagovit pohod kmetov in delavcev. Radića podpira v Sloveniji »Avtonomist« in »Murska Straža«, ki jih pišejo razni intelektualci, ki so bili že povsod in ki iščejo svoje osebne politične koristi in časti.

Radikalci so se pa razodeli slovenskemu kmetu že tako jasno kot njegovi najhujši sovražniki, da jim sploh nobeden ne sledi. Žal še vedno varajo veliko večino srbskih kmetov, tako kot zapeljujejo klerikalci večino slovenskih kmetov. Radikalna stranka se opira na banke, veleposestva in bajonete.

Edina stranka za delovno ljudstvo mest in vasi je Neodvisna delavska stranka, ki se bori za delavsko-kmetski blok in za prijateljsko zvezo delavsko-kmetskih republik Balkana in Podonavja. V njej so samo delavci in kmetje, ona je naslonjena na delavske in kmetske množice, ona sledi poti Lenina, ona prebuja delavske in kmetske množice, da izprevidijo krivico in vzroke ter nosilce krivice, da jih z revolucionarnim bojem prema-

gajo in za vselej uničijo. Ona je za to, da se že enkrat uresniči izrek: »Kdor ne dela, naj tudi ne je!«

Poljedelski delavci.

Čeprav je Jugoslavija pretežno agrarna država, v kateri je zlasti na veleposestvih in po vinogradih mnogo poljedelskih delavcev, vendar je razredno strokovno gibanje med njimi skoro neznan. To ima seveda svoje vzroke.

V poljedelstvu igrajo pri nas glavno vlogo mali in srednji kmetje, a ideologija mase malih in srednjih kmetov se zrcali v ideologiji številnih zadrug in kmetskih strank. Razočaranim po teh »kmetskih« strankah, ki se naslanjajo na meščanstvo in ne na podporo delavstva, se prično tudi malim in srednjim kmetom vedno bolj odpirati oči.

Naprednejši del poljedelskih delavcev, poučen iz svetovne vojne in revolucionarnih let 1919—1921, je začel po vseh deželah organizirati svoje razredno strokovno gibanje v zvezi z industrijskimi delavci. Tudi v Jugoslaviji se je pričelo tedaj to gibanje. Ali mlado gibanje je v prvi vrsti uničila reakcija s svojim brezobzirnim nasiljem. Nobeno čudo, da so pri prvem ostrem napadu organiziranega državnega nasilja propadle te poljedelske organizacije. Nikake organizacijske formule, nikaka modrost jih ni mogla rešiti. Združeni žandarji, fajmoštri in bogataši so postali zopet neomejeni gospodarji na vasi. In gorje onemu, ki bi glasno izrazil dvom, v edino zveličavnost teh trojice! Ali najbolj zdravo jedro teh organizacij je ostalo in je postalo tekom reakcije vedno trše. To jedro je na tistem ustvarjalo moralno in duševno silo za še bujnejše in bojvnejše gibanje poljedelskih delavcev. Strokovno gibanje med poljedelskimi delavci nima ravno najbolj rožnatih izgledov na hiter uspeh, ima pa objektivne pogoje za obstoj in napredek, zlasti v Sloveniji (na Štajerskem), na Hrvaškem in v vojvodini.

Dejstvo je, da se je v dobi pred izjemnimi zakoni — Obznano in Zakonom o zaščiti države — obračalo premalo pažnje kmetom in poljedelskim delavcem. Če bi že tedaj delali več na tem polju, bi bilo danes lažje razviti veliko gibanje poljedelskih množic. Neodvisna delavska stranka razvija vedno večjo delavnost na vasi in bo brezdvomno pripomogla tudi k organiziranju strokovne organizacije poljedelskih delavcev.

V Jugoslaviji imamo Savez poljedelskih delavcev s centralo v Novem Sadu od 1919. leta. Ta savez je v glavnem nastal iz podružnic poljedelskih delavcev v Vojvodini, katerim so se pridružile podružnice iz Dalmacije in ena iz Srbije. V ostalih pokrajinah ni bilo organiziranih podružnic. Savez je skoro štel 5000 članov in pripravljaval se je že na svoj kongres, ko je bila naenkrat izdana »Obznana«.

Po dveh letih se je posrečilo obnoviti vsaj delovanje centralne uprave. Ali reakcija ni mirovala: kjer ni prišla policija, so temni social-patriotski tipi potom javnih in tajnih denunciacij onemogočali delo. Oni so odkrito govorili: Če nečete pod našo komando, vam bomo na vse načine preprečili delo. Vse podružnice so bile razpuščene, poedini najaktivnejši člani pod kontrolo. Svoje delo je uspešno nadaljevala edino subotiška podružnica, ki je tudi sklicala letošnjo skupščino saveza.

Upravičeno se nadejamo, da bo letošnja skupščina pomenjala datum ponovnega, oživljenega dela saveza in njegovega jačenja kljub vsemu terorju. Naše delo bo težko — ali vse težko bomo premagali s pomočjo Neodvisne delavske stranke in strokov-

Izpolnite strankino dolžnost napram Internacionalni Delavski Pomoči!

nih organizacij.

Solidarnost mestnih in poljedelskih delavcev ter kmetov ima postati železna, nerazrušljiva stvarnost. Prva etapa te zveze ima biti močna strokovna organizacija poljedelskih delavcev.

Živel delavsko-kmetijski blok!

Živela zveza vaškega in mestnega proletariata!

Živela enotna strokovna zveza poljedelskih delavcev za vso Jugoslavijo.
Vaški proletarec.

Dragotin Gustinčič:

Kmet kot revolucionarna sila na Balkanu.

Kadar govorimo v delavskem osvobodilnem delu o kmetu, kadar iščemo z njim enotno fronto, ne mislimo kratkoma na kmeta kot poklic ali proizvodno kategorijo. Delavstvo je opredeljen razred človeške družbe, kmet pa to ni. Pojem »kmet« obsega nekoliko različnih razredov, katerih življenjski interesi si medsebojno več ali manj nasprotujejo. Ti razredi so obeleženi po svoji gospodarski moči, po svojem blagostanju, kakor razredi v človeški družbi sploh. Merilo za klasifikacijo (razdelitev v razrede) nam služi predvsem — in skoro izključno — zemljiška posest, ker je od te najbolj odvisna količina njegove proizvodnje in torej njegovo blagostanje. Imamo torej kmete, ki imajo komaj toliko zemlje, da skromno preživijo s svojim pridnim delom na nji sebe in svojo družino; imamo kmete, ki imajo manj zemlje kakor bi jo potrebovali za redno prehrano sebe in svoje družine; imamo kmete, ki posedujejo več zemlje kakor jo potrebujejo za svojo redno prehrano in torej tudi v večji meri proizvajajo za trg, za prodajo in imamo končno kmete, ki posedujejo toliko zemlje, da jo že lahko obdelujejo z večjimi stroji in večjim številom najetih delavcev ter se že približujejo veleposestnikom. Kot povprečno najmanjša količina (minimum) zemlje, ki pri srednje razvitem poljedelstvu še zadostuje za redno prehrano povprečne kmetijske družine (s petimi družinskimi člani) se smatra 5 ha ali okroglo 10 katastralnih oralov. Na tej površini srednje dobre zemlje si taka kmetijska družina s svojim lastnim delom v normalnih letih in ob zmernih davkih toliko pridela, da ravno ne trpi več lakote. V rednih razmerah bi torej predstavljajo tako posestvo neobhodni življenjski minimum. Z drugimi besedami, kmetje, ki posedujejo manj kakor 5 ha zemlje, se ne morejo z izključnim delom na svojem posestvu več redno preživiti. Oni si morajo ali iskati drugih postranskih zaslužkov, ali pa s svojo družino vred stradati in se zadolževati.

V smislu zgoraj navedenega delimo torej kmete na sledeče razrede:

1. kmet-pritikovec, oni, ki posedujejo do 5 ha zemlje (torej manj kakor 5 ha);
2. mali kmet, oni, ki posedujejo 5—20 ha zemlje;
3. srednji kmet, oni, ki posedujejo 20—50 ha zemlje in
4. veliki kmet, oni, ki posedujejo od 50 do 100 ha zemlje.

Večje posesti od 100 ha računamo v veleposestvih.

Naglasiti moramo tu še enkrat, da velja 5 ha srednje dobre zemlje samo kot povprečni eksistenčni minimum za kmetijsko družino in torej ne v vsakem slučaju. Kjer je zemlja slaba (kras) ali izpostavljena posebnim podnebnim vplivom, ali kjer je neprikladna za gotove nasade (kulture), tam ni dosti krat tudi 10 ha še dovoljno za normalen eksistenčni minimum.

Kadar torej govorimo o kmetu v delavski politiki, mislimo torej predvsem, ali skoro izključno, na prva dva zgoraj navedena razreda kmeta, torej na kmeta-pritikovca in malega kmeta. Ta dva razreda zaznamujemo navadno s skupnim imenom »revni« ali »ubožni kmet« in samo na ta dva razreda gleda lahko delavec v svojem boju za socialno osvoboditev kot na dobra zaveznika. Gospodarski interesi samo teh dveh razredov se ujemajo z delavskimi interesi ali pa grede z njimi sporedno. Gospodarski interesi srednjih in velikih kmetov se približujejo ali pa celo popolnoma krijejo z gospodarskimi interesi srednjih stanov ali pa celo kapitalistične buržuazije. Zato tudi vidimo, da se buržuazija, v kolikor vodi ona kmetijsko politiko, naslanja vedno na srednjega in velikega kmeta (Radić na Hrvaškem, Stambolinski na Bolgarskem) in ne na malega.

Če pa je to tako, potem nastane prvo vprašanje za delavca in za revnega kmeta, koliko je število tega ubožnega kmeta, kolika je njegova moč, koliki je njegov pomen za delavsko-kmetijsko politiko, za delavsko-kmetijsko enotno fronto v naši državi in končno na Balkanu, ker bo vsekakor v bodočih naših političnih bojih igrala kmetijska masa Balkana precejšnjo vlogo. V vseh balkanskih državah imamo namreč več kakor 80% v poljedelstvu zaposlenega prebivalstva in zato je to vprašanje za nas od ogromne politične važnosti. Brez jasnega odgovora na to vprašanje bi bilo nemogoče postaviti dober strateški in taktični načrt naše stranke.

Ogledimo si torej za sedaj samo površno in na hitro bojne vrste teh naših najsiromnejših in najbolj zainteresiranih sobojnikov in razloge, ki jih neizogibno vodijo v naše vrste in na našo pot.

Jugoslavija.

V Jugoslaviji nimamo še enotne posestne statistike. Vsa naša posestna statistika je še predvojna in po posameznih pokrajinah zelo različno sestavljena. V mnogih pokrajinah pa take statistike do sedaj sploh nimamo, ker ali so bile dotične dežele kulturno tako na visoki stopnji (deli bivšega turškega cesarstva), da statistike ni moglo biti, ali pa vladajoči razredi niso imeli interesa na tem, da jo sestavijo (Kranjska, Dalmacija i. dr.). Tudi smo imeli pred vojno drugo pokrajinsko razdelitev; mnoge pokrajine so prišle razdeljene v novi sestav in tako je sestavljen statističnih pregledov v Jugoslaviji zelo težavno delo. Toda kljub vsem tem težočam se mi je posrečilo iz različnih del toliko naprabeti, da lahko z vso gotovostjo trdim, da je v Jugoslaviji od vseh kmetov - posestnikov 60 do 65%, ki posedujejo manj kakor 5 ha zemlje.

Poskusimo te številke nekoliko natančneje analizirati!

Jugoslavija šteje okrog 12 milijonov prebivalcev. Od teh 12 milijonov je nad 80% zaposlenih v poljedelstvu, torej je skoro 10 milijonov zaposlenih v poljedelstvu. Ako vzamemo od teh 10 milijonov 60%, vidimo, da pripada temu najubožnejšemu kmetijskemu razredu 6 milijonov duš. To je skromno vzeto, prav nič pretirano, ker splošno poznano dejstvo je, da so ravno najsiromnejši sloji najbolj plodoviti.

V Jugoslaviji imamo torej ogromno armado šestih milijonov kmetijskih pauperov (ubožev), za katere lahko trdimo, da so skoro vsak dan lačni in da živijo v najrevnejših gmetnih in kulturnih razmerah.

Toda pojdemo korak dalje!

Vzemimo — kakor je to v navadi — da šteje vsaka kmetijska družina povprečno 5—6 družinskih članov. Ako delimo s 5 ali 6 zgorajšnje število (6.000.000) pauperov, dobimo 1.000.000 do 1.200.000 družinskih očetov, kmetov - pritlikovcev. To je armada, ki je naša delavska politika ne sme pustiti iz oči! To je tista armada, ki je danes jedro telesne garde kapitalizma. To je tista armada, ki straži danes tovarne in rudnike, da pijavke v človeških podobah mirno in nemoteno pijejo delavcu kri po svoji ljubi volji, ne da bi se pri tem zavedali, da pijejo ravno isti krvosesi istočasno tudi njim samim poslednje sokove, poslednje krvi iz trudnih in izmognanih udov. In to je končno tista armada, ki postane jutri lahko najzvestejša in najnaravnostna zaveznica tvorniškega proletariata, ker ji kapitalistična buržuazija nima česa nuditi, da si izboljša svoj gmetni in kulturni položaj, a delavstvo mnogo, mnogo, kakor bomo takoj tu videli.

Jaz se ne morem spuščati v tem članku v podrobno analizo posestnih razmer v Jugoslaviji. To je veliko delo, ker so te razmere pri nas v vsaki provinci drugačne. Toda navesti hočem vsaj par vzgledov, kaj lahko nudi zveza delavca in kmeta kmetijskemu pauperju. Vzemimo Hrvaško.

Na Hrvaškem poseduje še ne popolnoma 1% vseh posestnikov 81% vse hrvaške kulturne zemlje; na drugi strani pa poseduje 71% vseh hrvaških posestnikov komaj 25% vse hrvaške kulturne zemlje. Ali še gorostasnejši primer: 200 veleposestnikov na Hrvaškem poseduje preko 600.000 katastralnih oralov zemlje, a 180.175 malih posestnikov in posestniških pritlikovcev poseduje komaj 227.000 katastralnih oralov zemlje; torej 200 grofovskih in cerkvenih magnatov poseduje skoro trikrat toliko zemlje na Hrvaškem, kakor več kot 180.000 malih kmetov.

V Vojvodini so posestne razmere še strašnejše. V Srbiji sicer nimamo privatnih veleposestev, a zato poseduje država polovico vse srbske zemlje, zlasti gozdove. Odstotek posestnikov do 5 ha zemlje znaša 54%. Za Slovenijo nimamo detajliranih podatkov, toda gotovo je, da imamo veleposestev 14% vseh gospodarstev in da znaša odstotek pauperov daleč nad 50% vseh zemljiških posestnikov. V veleposestniških rokah se nahajajo zlasti gozdovi. Pred vojno se je izvozilo letno iz Slovenije v Trst za ca 50 milijonov zlatih kron lesa po ogromni večini iz veleposestniških gozdov. Ako bi se nahajala ta letna vsota v rokah delavsko-kmetijske države, bi bili ne samo mali kmetje, temveč tudi vsi delavci v Sloveniji davkov popolnoma prosti.

Toda kapitalistična buržuazija ne more ničesar izpremeniti na teh vneboupijajočih posestnih razmerah, ker gre za njen žep. Izpremeniti moreta te krivice samo delavec in mali kmet, ki imata oba življenjski interes na tem, da se te krivice krivice izpremenijo in zato sta navezana na skupno politično in revolucionarno delo. Agrarna reforma, v kolikor jo je buržuazija poskušala izvesti, nam je jasen dokaz za to našo trditve. Ona ni do sedaj pravno prav ničesar izpremenila v posestnem stanju v onih provincih Jugoslavije, kjer so posestne razmere najbolj krivične, a dejanski samo v toliko, kolikor ji je velevala njena najbližnja korist in bojazen pred agrarno revolucijo. Toda tudi te dejanske izpremembe so bile samočasne. Dajanje veleposestniške zemlje v najem se je izvršilo le v malem obsegu in najemni rok poteče letos. Poleg tega so dobili najemniki in prostovoljci zemljo le v taki količini (največ 5 ha), da pomeni to zopet samo ustvarjanje novih pauperov. Na vsepovrh pa je ogromna večina tudi to zemljo zapustila, ker ni dobila ne živine, ne orodja, ne semen za obdelovanje. Tako, da lahko z mirno dušo trdimo, da so bile vse naredbe in vse dejanske akcije v tem vprašanju samo premeten manever kapitalistične gospode in njene vlade, da uboge kmetijske pauperje izigra, dokler se ona lahko zavaruje pred njimi z močno armado.

Rumunija.

Toda če so agrarne razmere v Jugoslaviji strašne, so v Rumuniji obupne.

Rumunija šteje 17 milijonov prebivalcev. Od teh je 15 milijonov, torej 85—86%, živih na kmetih. Vseh zemljiških posestnikov je v Rumuniji 2.294.833. Od teh poseduje 13.670 posestnikov 49%, torej skoro polovico vse rumunske kulturne zemlje, a 2.281.163 kmetov-posestnikov 51%, t. j. drugo polovico rumunske zemlje. Kmetov, ki posedujejo manj kakor 1 ha zemlje, torej lahko rečeno pravih poljedelskih delavcev, je v Rumuniji skoro 500.000; a malih posestnikov od 1—20 ha je nad 1.500.000, torej okroglo 65%. Velikih kmetov (50—100 ha) je v Rumuniji okroglo 100.000, a srednjih (20—50 ha) okroglo 370.000.

Ali to razmerje pa izgleda še strašnejše, ako si ogledamo posestne razmere po posameznih provincih. Tako imamo n. pr. v starem kraljestvu 98,4% kmetov, ki posedujejo od 0—10 katastr. oralov (= ca 6,5 ha) in v Banatau 96,7%.

Agrarna reforma v Rumuniji je izvedena izključno v korist spekulantskega kapitala in premožnih kmetov. Veleposestiva se sicer razbijajo in veleposestniki obdržijo samoc po 500 ha zemlje (t. j. za 100 malih kmetov), toda kmetje si morajo to zemljo od boljšarjev kupiti za drag denar. Od odkupnine morajo 20% takoj plačati ostanek pa v obliki davkov v teku 50 let. Kajpada bodo plačevali rumunski kmetje tudi obresti od svojih dolžnih odkupnin vseh 50 let, kar znači naravnost ogromne cene zemlje.

Zemljo si bodo torej nabavili samo tisti rumunski kmetje, ki je imajo že dovolj in ki imajo denar, t. j. srednji in veliki. Buržuazna agrarna reforma v Rumuniji (in v vsaki drugi državi) gre za tem, da pomnoži število srednjih in malih kmetov, na katere se naslanja in ne da okrepi pauperja in ga izveče iz bede. Kapitalistični buržuaziji so kmetijski pauperji krvavo potrebni: iz njih se rekrutira mestni proletariati, ki ga ona izkorišča v industriji in zato ona nima nikakega interesa na tem, da ga odpravi. Kdo bi ji šel potem delati in garati polzastoj v tovarne in rudnike?!

Bolgarija.

Popolnoma drugo sliko nam nudi Bolgarska. V Bolgariji je malo veleposestev. Posestev nad 100 ha je komaj 13%, a med temi jih je 7%, ki znašajo 100—150 ha. Toda pritlikava posestiva in mala posestiva znašajo tudi tu nad 45%. Izredno močan razred pa so srednji in veliki kmetje, ki štejejo skoro 40% vseh bolgarskih posestnikov, ali ako jim dodamo še onih 7 odstotkov posestnikov od 100—150 ha, 47%, torej skoro polovico vseh posestnikov. Srednji in veliki kmetje so v vsaki državi steber kapitalističnih vlad in najnevarnejši element političnim stremljenjam malih kmetov in delavcev. Nanje se je opirala Stamboljskega vlada, ki je bila med najbolj reakcionarnimi v Bolgariji. Poznajo je tudi, da se je prejšnja stranka Stamboljskega (>družbašci<), razdelila in da iščejo srednji in veliki kmetje v Bolgariji sedaj zvezo z demokrati (Malinovo stranko), dočim se orientirajo mali kmetje vse bolj na komunistično stran. Bolgarski pauper pa je bil tudi že pred bolgarsko revolucijo z dobrim delom v komunistični stranki in se je v septemberski revoluciji z veliko požrtvovalnostjo boril na strani bolgarskega delavstva za svojo politično in gospodarsko svobodo.

Mali kmet in pauper tvorita tudi v Bolgariji skoro polovico vsega prebivalstva in torej precej nad 2 milijona duš, ali več kakor 400.000 posestnikov, ki nimajo nobenega interesa na obstoju kapitalističnega družabnega reda.

Grška.

Za Grško nimam pri rokah statističnih podatkov o velikosti posestev. Njene statistike so tudi zelo nedostopne in obsegajo samo staro Grško, ki je štela pred vojno samo 2 in pol milijona prebivalcev, dočim šteje današnja Grška čez 4 milijone prebivalcev. Vemo, da v stari Grčiji skoro ni veleposestev, a da so v novih krajih (Tracija, Makedonija) istotake (turške) agrarne razmere, kakor v jugoslovanski Makedoniji in na Kosovem. Agrarno vprašanje v Grčiji ni še rešeno. Poleg tega pa je Grška v poljedelstvem oziru najsiromnejša dežela na Balkanu. Samo ena tretjina zemlje v stari Grčiji je za poljedelstvo sposobna. Druga tretjina zemlje je pokrita s slabim gozdom, a tretja tretjina je neplodni kras. Njive obsegajo komaj eno sedmino vse Grške. Zito se mora uvažati, poljedelstvo je na najnižji stopnji in ubožstvo kmečkoga ljudstva je brezprimerno. Revni kmetje jedo redko toplo jed; njihova navadna hrana so ribe, kruh in pa čebula. Prepričan sem, da ni malo ne pretiravam, če rečem, da imamo tudi v grških vaseh čez 2 milijona duš, ki so žrtve najbolj črne bede.

Tako izgledajo naše armade kmetijskega proletariata na Balkanu. One so ogromne in deloma v kmetijskih revolucijah tudi že prekaljene. Poznane so kmetijske ustaje v Rumuniji pred vojno, podvigi bolgarskih kmetov v prošlem septembru, pa tudi panti dalmatinskih kolonov* v bližnji prošlosti. Vsi ti podvigi proti gospodarjem in oblastem so nastali iz črne revščine. Toda, žal, te nepregledne vaške mase še ne zavedajo ne svoje moči, ne svoje razrednosti. Po ogromni večini sledijo še buržuaznim strankam, ki jih fanatizirajo ali z domovinstvom ali pa *

* Dalmacija šteje 34.000 kolonov, ki obdelujejo tujo zemljo.

verstvom ter izrabljajo proti delavstvu. Kaj je iskal grški kmet v Mali Aziji, kaj bolgarski v Srbiji in Makedoniji, kaj rumunski v Besarabiji in na Ogrskem in kaj slovenski na vseh mogočih drugih frontah. Ali se mu mar zato danes bolje godi? Mar ni to ravno nasprotno? Mar ga domača buržuazija manj izkorišča? Mar mu domače vlade nalagajo manjše davke? Mar so mu dali domači veleposestniki zato svojo zemljo? Ne, domača buržuazija je samo otela kmeta iz rok tuje gospode zato, da ga lahko izključno ona sama dere. To je bil njen cilj!

Edina fronta, na kateri se mali kmet in vaški pauper lahko borita za svoje pravice in za svoje koristi, je delavsko-kmetijska fronta. To mora postati jasno vsakemu revnemu kmetu, vsakemu delavcu in nam vsem in tako postavljamo našo stranko pred novo ogromno, ali sveto in uspešno nalogo: vzbuditi te ogromne kmetijske mase in organizirati jih v skupno bojno fronto proti kapitalizmu.

Samo na tej črti leži svoboda delavca in kmeta na Balkanu, v Podonavju — in seveda, na vsem svetu. In sicer njegova gospodarska in nacionalna svoboda. Samo tedaj, ko dobita delavec in revni kmet vso politično oblast v svoje roke, bosta lahko zavela v naše gospodarsko in duševno življenje tak družabni red, ki bo za njiju dober in pravičen. Buržuazija pa rešava svoje gospodarske in svoje nacionalne probleme in ne naših.

V srednji Evropi in na Balkanu je vse polno malih narodov, ki so po svoji geografski legi in po svojem gospodarstvu navezani drug na drugega. Potrebno je izvršiti samo opredelitev vseh teh narodov in jih organizirati v eno samo veliko državno zvezo, federacijo, h kateri se oni sami naravno nagibajo. Toda lega ne more izvršiti buržuazija, ki gleda samo na to, kako bi monopolizirala svoje izkoriščanje nad delavcem in revnim kmetom. To morejo izvršiti samo delavci in revni kmetje, ki se hočejo izkoriščanja osvoboditi in pred izkoriščevalci zavarovati, ki nimajo nobenega interesa na tem, da bi izkoriščali druge. Samo revni kmet in delavec moreta torej osvoboditi sebe in svet iz bede in iz nacionalne sužnosti!

Družina revnih delavcev in kmetov na Balkanu je torej ogromna. Njena moč je silna. Treba jo torej samo zbuditi k razredni zavednosti in k pravemu političnemu življenju in ji pokazati vzvišeno človečansko misljo, ki jo imata izpolniti kot poseben razred v človeški družbi.

Naj bi se vršil ta Prvi Majnik v znamenju prvih korakov na tej nezgrešljivi poti v našo lepšo bodočnost, ki nam jo je kot prvi pokazal naš veliki mojster — sodrug Lenin.

Podeželska šola in kmet.

Da kmet z današnjo šolo ni zadovoljen, je obče znano, pa ne morda radi tega, ker mu šola nalaga stroške in odteguje mlade delovne moči, ampak zavoljo drugih vzrokov. Današnja podeželska šola je prava pravcata cvetka propadajočega meščanstva, ki na kmetijski grudi ne more roditi sadu. Šolska uprava sicer poskuša dati teti cvetki tako krilce, da bi se kmetu prikupila. Pa kaj pomaga, ko je nje jedro gnilo. Prva velika hiba te šole je, da je v nji vse preveč specializirano. Preveč predmetov imamo, ki se učijo vsaksebi v posebno določenih urah. Učitelj in učence zglubljata zvezo med predmeti, povrh učitelj ne ve, kateri predmet naj bi bolj gojil, ker so nadzorniki zelo različne nravi: eden ljubi lepomisje, drugi petje ali telovadbo, tretji rad vidi mnogo interesantnih spisov v zvezkih, četrti je zaljubljen v bivše »slavne« kralje in kneze in tako jaha vsak svojega konjička. Učence si mora nabaviti celo kopo dragih zvezkov za različne, toda podobne si vaje v šoli, za lastno domačo porabo mora pa imeti še posebne zvezke za zgodovino, zemljepis, prirodoznanstvo in dr., tako da nosi šolar učno snov na papirju domov, kjer si jo potem sam v glavo vtepa! Upravičeno vprašamo, čemu so vsakemu predmetu določene posebne ure? Ali ne zato, da se učenec nauči snovi v šoli, da mu ne bi bilo treba jo doma mehanično v glavo vtepati? K temu pridejo še čisto nesmiselne in nepreudarne domače naloge iz slovnice ali spisja! Osobito mlajši učitelji delajo v tem oziru gorostasne kozle, ne oziraje se na čas, domače razmere in zmoglost učencev. Druga razmerja podeželskih šol je specializacija učnih moči, vsak ima svojo lastno grupo otrok, katero uči, dočim se za druge ne briga, kar nikakor ni v interesu vzgoje in uspešnega pouka na dotični šoli. Podeželski učitelj naj bo cel mož, ki bo znal učiti otroke vseh učnih stopenj! V mnogih državah imajo namreč tako urejeno, da uči vsak učitelj po dva dnevno menjajča se razreda, tako n. pr. na Danskem in Švedskem, kar ima še to prednost, da morejo otroci ob

Kupujte knjigo „Vloga proletarske stranke“!

mujnem času pomagati staršem pri delu. Pa ne recite, da se mladina ondi nič ne nauči: več ko pri nas! Imenovani državi veljata za zelo napredni. Povrh se nauče v šoli poleg materinščine še kakega modernega jezika, nemškega ali angleškega, kakor želi dotična šolska občina. Seveda razredi ne smejo biti prenapolnjeni. V omenjenih državah šteje en razred 30 do 35 učencev, tako da se izroči eni učni osebi 60 do 70 otrok v pouk. Razume se, da je učitelj gmotno tako situiran, da izhaja brez postranskih zaslužkov, da ima veselje do poklica, da si dolgo ohrani telesne in duševne moči, kar vse je za vgojo neprecenljive vrednosti, ker igrajo v tem poklicu osebne izkušnje velevažno vlogo!

Iz učne snovi se mora izbaciti vse, kar nima pomena za današnje razmere. Čemu se n. pr. učijo na ljudski šoli zgodovine starih narodov Egipčanov in Fenicianov? Za podeželske otroke so to prazne in puhle besede! Učitelju manjka tudi vsako ponazorilo za pouk. Sploh se v zgodovini uče največjih laži in napačnosti, na dan se spravljajo stara sovraštva, zbuja se mrznja do sosednjih narodov ter enostransko povečuje izvestne razrede (stanove) in rodovine. Matijo Gubca n. pr. ne slavijo kot kmeta trpina, ampak kot zgolj narodnega mučenika, dočim so grofje vsi enako tlačili kmeta, naj so bili že nemški, madžarski ali slovanski grofi! Tudi v zemljepisju ni prave izbire. Nekateri učitelji se pečejo z vsako gorico in vodico v Macedoniji, dočim docela zanemarjajo srednjo Evropo. Mi Slovenci pa živimo na zelo živahnem prometnem križišču Evrope in

je nam zavoljo tega potrebno zemljepisno znanje vsaj bližjega inozemstva.

Danes gre pri vseh narodih zahteva po takozvani delovni šoli, t. j. taki, kjer je pouk v tesni zvezi z življenjem, s prakso, z delom. Ruski sovjeti so to šolo takoj vpeljali. Kmetška mladina se ondi uči poleg čitanja, pisanja in računstva osobito o živalih in rastlinah, ki kmetijstvu koristijo, o prsteninah in rudninah dotične zemlje. To so vse stvari, ki jih otrok vsak dan sam vidi in opazuje. Se razume, da se pogovori vse v primernem obsegu in da se opusti golo teoretiziranje. Opazovati mora, kako se obdeluje zemlja, učence tudi sam dela. Učenci se uče popravljati in narejati gospodarske opravke (orodja) n. pr. topore, grablje i. dr., spoznavati in pokončavati kmetijstvu škodljive živali in rastline itd.

Delovne šole pa bomo dobili pri nas šele, ko bo zavlada delavec-kmet, ko jima bo dana pravica govoriti pri urejanju pouka in nameščanju učnih moči!

Današnja meščanska država pa vsiljuje delavcu in kmetu učni načrt, ki ni prirejen v korist kmeta, ker glavni namen njegov je, da napravi iz kmeta pokornega služnja, a ne da bi mu dal potrebno duševno in gospodarsko izobrazbo — kajti gospoda ve, da je za njo največja nevarnost: izobraženo in zavedno ljudstvo. Današnji režim postavlja učitelje, ki so tuji delovnim množicam. Če se kje pojavi učitelj, ki čuti z ljudstvom, ga pa odstranijo in upokojijo. — Če hočemo dobiti torej šolo in učitelje v korist ljudstva, se moramo boriti za osvojenost izpod današnjega sistema!

Vprašanje Julijske Benečije.

(Razmišljanje Primorca povodom zadnjih volitev.)

Volitve so poleg vojne eno onih dejanj, ki pokažejo, kako je z državami in s tokovi v njej. Pokažejo moč vodilnih idej, zraslin na gospodarskih temeljih, pokažejo jakost strank, ki sledijo politični misli, njih dobre in slabe strani.

Za nas, ki v parlamentarne volitve ne verujemo, nimajo posebnega pomena. Naj pridejo kadar koli, nas najdejo pripravljene, ker jih raje podcenjujemo kot precejnjemo. Nam so volitve samo priložnost, da seznanimo nove kroge z mislijo delavnega ljudstva. Vse drugo je postransko. Kvečjemu so nam volitve še barometer, ki nam kaže, kakšne politične ideje gibljejo ljudstvo, v koliko je od teh idej prežeto in pripravljeno boriti se zanje.

Pri nas so se letos vršile volitve v novih razmerah: pod meščansko diktaturo in pod posledicami sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Človek bi bil pričakoval, da poslednje dejstvo ugodno vpliva na slovansko narodno listo in da odtehta nasledke nacionalne nevarnosti sedanje vlade.

V resnici je vplivalo jako slabo. Vsak kompromis oslabi politično misel že samo na sebi. O priliki sporazuma so pa naredili narodni politiki korak, ki je bil kapitulacija, brezpogojna udaja. Sli so tako daleč, da so upanju na boljši volilni izid žrtvovali misel, ki bi bila morala voditi v volilnem boju. Izjavili so udanost državi in vladi, tisti vladi, ki je reševala vprašanje narodnostnih pravic že s silo in pestjo. S tem so svoji narodni svatvi zadali najhujši udarec, napravili so značilno in taktično napako, ki je porazno vplivala na volilce. Deloma jih je demoralizirala, deloma ogorčila. Koristolovci, odvisni in slabiči so se hitro okoristili z oportunističnim narodnim prvobornosteljem, zanje je izginila razlika med vladno sekuro s palicami in med protivladno lipo s planiko. Pomirili so si ščepce vesti in šli volit državno listo. Vse popravljaje in zavijanje, ki se je na shodih uporabljalo, ko je bila že napaka narejena, ni več pomagalo. Neodvisni volilci pa, pri katerih zmagujejo jasne besede in odločna dejanja, so ali ostali doma ali pa šli, videč neujunaško dvoobraznost nove politike, ki ni ne miš ne tič, volit srp in kladivo.

Še drugi važen vzrok je povzročil poraz slovanske narodne liste, ki ni zbrala več glasov kakor nemška v Poadižju, dasi je nemškega prebivalstva za polovico manj kot slovanskega. Ta vzrok je pa v politični organizaciji narodnih strank, ki so navadno slinele na rahli mreži nezanesljivih zaupnikov.

Pri nas se je narodnostna misel najraje spirala na politično najmanj zanesljive ljudi, ki so imeli vedno le to močno lastnost, da so bili zvitejši od drugih. Nacionalizem ni nikdar iskal nemanjca, ker mu ni nikdar nič pomenil za — narod. Držal se je premožnih, ker je vedel, da imajo vpliv in da so politično bolj prožni. Narodne stranke so živele brez trdne organizacije, ker so se posluževale svojih vaških mogotcev, raznih patentarjev, ki vabi danes skupaj množice kmetov in delavcev ne v imenu obljub, pač pa v imenu preganjanja, trpljenja in žrtev. Komunistična Stranka Italije kot stranka, v katero dobivajo tudi delovne množice Julijske Krajine vedno večje zaupanje in ki torej postaja stranka množic, mora tudi pokazati tem množicam pravilno in možno rešitev gospodar-

skega vprašanja v Julijski Krajini. Oglejmo si najprej prvo!

V čem obstoji gospodarsko vprašanje Julijske Krajine?

Trst je bil pred vojno naravna luka srednje Evrope, predvsem Avstrije, kot najmočnejše srednjeevropske velesile in Reka — Ogrske. Boj za prevlado na Jadranskem morju, ki se je bil med Italijo in Avstrijo, sprva gospodarsko, potem diplomatično in v svetovni vojni z orožjem, se je končal z zlomom Avstrije. Italija je zasedla Trst in Reko z dobrim delom zaledja, da uniči prvi vsako gospodarsko konkurenco Avstrije oziroma katersibodi njene naslednice ter si na ta način zagotovi neomejeno gospodarstvo na Jadransko in drugič, da si pridobi prvo pozicijo za uresničenje svojih imperialističnih ciljev na Balkanu. Vzroki niso bili torej sentimentalne, nacionalistične narave, ampak imperialističnega značaja. Posledice so bile katastrofalne: Trst gospodarsko uničen, odtrgan od zaledja, oropan vsakega večjega prometa, Reka na isti poti; dežela že v vojni opustošena, razkosana, ravnatoko odtrgana od svojih gospodarskih središč, delavstvo izročeno bedi, brezposelnosti in emigraciji, kmetске mase podvržene davkom, vinogradništvo — življenjski vir poljedelskih mas na Vipavskem in v dobrem delu Istre — na potu k uničenju vsled neznosne konkurence. Pa tudi zaledje samo je trpelo ogromno škodo; v prvi vrsti severni del Jugoslavije, Slovenija in Hrvaška, ki jima preti gospodarski pogin, Ogrska, Nemška Avstrija in nazadnje tudi Češko-slovaška in Bavarska so imele poprej v Trstu in na Reki naravni izhod na morje. Stanje, ki je bilo ustvarjeno po svetovni vojni z Versailleskim mirom ni le za naše pokrajine neznosno in nevdružljivo, ampak tudi za zaledje in naravno, da more trajati le tako dolgo, kolikor more prevladovati v Evropi današnje razmerje imperialističnih držav, in kolikor je pač mogoče zadrževati izbruh nove svetovne vojne.

Gospodarsko življenje je sicer precej razkosano in neenotno. Par industrijskih centrov — vse drugo poljedelska produkcija najrazličnejših stopenj. V Istri kolonati, zemlja parcelirana, na drugi strani primitivno razvita mala posest; na Krasu borna mala posest, nezadostna za preživljanje obdelajočih družin, v okolici mest poluproletarske razmere. Prave kmete — tudi male posestnike — imamo na Notranjskem, Vipavskem, Tolminskem, v Furlaniji in Goriški okolici — zopet kolonati. Razmere so torej take, da more biti vez med delavcem in kmetom najnaravnejša, kajti oba živita v enako slabih razmerah, oba imata istega nasprotnika — kapitalizem. Glavna naloga komunistov je torej v Julijski Krajini vzpostavitev zveze delavca s kmetom in ako bočejo to doseči, se morajo približati neposrednim zahtevam našega kmeta, da mu na njih dokažejo potrebo skupnega revolucionarnega boja.

Kot eno najkompliciranejših vprašanj Julijske Krajine nam stopa nasproti

nacionalno vprašanje,

ki je zopet — naravno — vprašanje ureditve razmerja med mesti in deželo. Dotok surovih delovnih sil z dežele na mestni delovni trg, kjer so te naravno bile cenejše, kar je imelo za posledico konkurenco med mezdni delavci, je bil prvi vzrok prenosa nacionalnih bojev med delavske plasti, medtem ko so imeli nacionalni boji prvotno razredni značaj — boj med italijanskimi veleposestniki in revnimi okoliškimi koloni. Zasedba naših krajev po Italiji je nacionalne borbe toliko postrila, kolikor jih je prenesla med široke kmetске mase, v katerih se je začel porajati irendentični nacionalizem, kot težnja za združitvijo naravno odtrganih in poginju zapisanih krajev z njihovimi naravnimi centri. Italijanske vlade so se čutile prisiljene nastopati z vsemi sredstvi proti slo-

venskemu nacionalizmu, v katerem so videli veliko oviro pri udeleževanju svojih imperialističnih ciljev na vzhodu, kakor se čuti prisiljena srbska hegemonistična vlada nastopati n. pr. proti macedonskemu pokretu, v katerem vidi veliko zapreko pri udeleževanju svojih imperialističnih ciljev na jugu.

No, po sklenitvi rimskega sporazuma, s katerim je Pašić očitno izdal interese hrvaškega in slovenskega kapitala v Jugoslaviji, zato da bo tem lažje udeležil neomejeno hegemonijo srbske buržuazije v državi in na Balkanu, je Mussolini dosegel glade naših provinc svoj cilj in nacionalistično gibanje mu je postalo tem manj nevarno, kolikor bolj je pričela naša slovanska gospoda lezti na trebuh pred njim. Italijanska buržuazija je sedaj varna, slovanska pa sili zadovoljna in kdo je zopet opeharjen? Naš revni kmet in kolon ter v prvi vrsti naš vipavski in istrski viničar. Bil je nacionalist in irendentist, ker je pričakoval od slovanske gospode, od advokatov, trgovcev in gostilničarjev, od slovanske narodne stranke obeh barv svoje rešitve. Danes je razočaran in naloga revolucionarnih delavcev je, da mu pokažejo edino mogočo pot iz situacije, v kateri se nahaja: pot skupne revolucionarne borbe s svojim bratom v trpljenju — delavcem.

In ni naš kmet sam, niso naše province same, ki se nahajajo v taki neznosni situaciji. Slovenija in Hrvaška v »svobodni« Jugoslaviji, Črna gora, Vojvodina, Macedonija, so tudi gospodarsko, socialno in nacionalno tlačene in izkoriščane in zopet je tu kmet oni, ki največ trpi. In koliko je drugih podobnih dežel? Besarabija, Bukovina, Slovaška, Podkarpatska Rusija, ukrajinski deli Poljske, Slezija, Ruhr Alzacija in Lotaringija itd. In ako pogledamo nekoliko na Vzhod: milijoni Indijcev, milijoni drugih kolonialnih narodov v Aziji, Afriki, Ameriki so danes izkoriščani in tlačeni in vse te narode, predvsem njihove delovne sloje kliče danes proletarska internacionala pod svojo zastavo.

Rešitev

Vseh perečih vprašanj Julijske Krajine ni mogoča z dosedaj uporabljenimi sredstvi. Njena usoda je ozko vezana z usodo splošnega ravnovesja današnjih imperialističnih sil v Evropi. Ako se le en kamen premakne, se ravnovesje zruši in Evropa se bo zopet klala po bojnih poljanah. Ako le kje zaplola plamen proletarskega osvobodjenja, se bo ta bliskovito razširil in zrušeno bo drugo provizorično ravnovesje: ravnovesje razredne borbe med proletariatom vseh dežel in združenjo buržuazijo na drugi strani.

V slovanskem delu naše pokrajine je bil doslej proletarec in polproletarec nosilec proletarske, revolucionarne ideje (Istrija, Goriška in Tržaška okolica, manjši industrijski centri) zadnje volitve so pokazale, da je pričela dobivati ta ideja tal tudi med malim kmetom na Vipavskem, Notranjskem in ponekod v Istri. Glavna naloga mora biti vzpostaviti organizacijske stike s temi malimi kmeti in poiskati si poti med še širše mase našega kmeta.

Do končne rešitve zamotanega gospodarskega in nacionalnega problema Julijske Krajine bo moglo priti le z ustanovitvijo take Podonavsko-balkanske delavske kmetске federacije, v kateri bo tvorila Julijska Krajina z gospodarsko skupaj spadajočimi predeli samostojen sestavni del in obenem vez z delavsko-kmetško Italijo. Edino na ta način bodo rešena vsa pereča vprašanja, ki jih današnja kapitalistična družba ne more rešiti. Rešena bodo tudi nacionalna vprašanja, ki jih bo reševala svobodna volja slovanskega in italijanskega delavca in kmeta, katera dva gotovo ne bosta imela interesa razbijati si glav med seboj in kratiti medsebojnih jezikovnih pravic.

Nekaj razmišljanj o našem delavstvu.

Čas, v katerem živimo, bi dobro označili — tako v internacionalnem, kakor nacionalnem merilu — z besedo: **pripravljanje**. Na površju imamo nekakšen mir, utrujenost, razvoj je počasen, razmerje med silo delavskega gibanja in silo reakcije se ne spreminja mahoma, temveč zelo počasi, skratka: sedanja doba je na videz, ali le na videz nerevolucionarna. Vendar, če pazno motrimo z marksističnim pogledom položaj, vidimo, da je ozračje skrajno napeto, nerešena vprašanja se zaostrujejo, pod površjem se pojavljajo rezerve, podzemeljski sunki grozijo, tu in tam se pripravljajo eksplozije... Kot vzroki novih, bližajočih se dogodkov nastopajo boji med buržuazijami, katerih konkurenca se zaostruje, agrarno vprašanje, lakota po zemlji se širi in stopa na dan v obliki nacionalnih, revolucionarnih gibanj itd.; vendar nasprotstvo med delavskim razredom in vladajočimi klikami bogatašev se pogloblja tako, da sili vsepovsod pri računih v ospredje.

To je v prvi vrsti posledica dejstva, da je imel proletariati vseh dežel v vojni in po vojni priliko dodobra spoznati socialpatriotizem (in oportunističen sploh), to je

socializem z ogromno gofljo, a brez zob, in se je oklenil pravega revolucionarnega socializma. Gospodarska in politična (v obliki zakonov proti delavskemu gibanju in v etiki fašizma) ofenziva kapitalističnega razreda po mojem mnenju vzgaja proletariati k odločnosti, revolucionarnosti, bojevnosti. To se kaže danes šele pri majhnem delu proletariata, pri njegovi avantgardii.

Na drugi strani vzbujajo take periode, kakor je sedanja, mirne, nerevolucionarne na površju, v množicah pesimizem (brezupnost), gojijo zavratno in pogubne misel, da so boji brezuspešni, da je delo brezuspešno. »Pustimo vse vkup! Čakajmo!« Tako govore ali mislijo eni. Druge spopada strahopezljivost in podpirajo oportunistične voditelje, ki jih je vedno dovolj na razpolago, podpirajo iz razloga, ker to ni nevarno.

Tretji — in teh je največ — pa postanejo indiferentni (brezbrizni). »Vsak se brigaj za svojo kožo, glej, da jo zvoziš, kot se najlepše da.« Tega mnenja so široki krogi proletariata, ki — s svojo usodo in s kapitalističnimi krivicami in nasilji pač ne morejo biti zadovoljni — jim odpira današnja družba eno veliko

Razširite 1. maja „Glas Svobode“ med nove plasti delavcev in kmetov!

oviro napredka delavskega razreda in njegovega gibanja — krčmo. Čaščenje alkohola je pač za proletarca en izhod iz njegovega bednega življenja, en izhod, ki pa je le umišljen.

Istega mnenja pa je v celoti — izjema le potrjuje pravilo — naša proletarska žena. Le da ono, kar njo dviga nad njeno bedno životarjenje, ni krčma, ta neoficielni aparat reakcije proti proletariatu, temveč cerkev, ki je pa že poloficielen aparat za fabrikacijo pokorščine, buržuazne ideologije in drugihstrupov. Alkohol in cerkev imata fakično sorodnost — obadva sta opij za ljudstvo, ovira in zapreka njegovemu razvoju, napredku, bodočnosti.

Če človek opazuje življenje proletariata po naših mestih in industrijskih krajih, naših proletarskih družin in proletarske mladine, mora uvideti in spoznati, da je tudi pri nas potrebno v teh dveh zgoraj razpravljanih ozirih (krčma in cerkev) podzveto nekakšen »voršos«, nekakšno ofenzivo. Ruskemu delavcu je v starih časih bila »vodka« ljuba družica — kar je znano in razumljivo. Carska vlada in famozna »demokracija« sta si želeli nezavednega, neumnega, za svoje pravice ne brigajočega se delavca. Diktatura proletariata, boljševiki, delavsko-kmečka vlada pa potrebuje zavednih, izobraženih, razsodnih delavcev, celih proletarcev in proletark! V ruski boljševiški stranki je od nekdanj pijanost — kršitev discipline, spada pod paragraf: boljševika nevredno vedenje! Moje mnenje — in prepričan sem, da nisem sam, da celo, da bodo vsi resno misleči sodrug v tej misli z menoj — je, da bi tudi pri nas začeli počasi in vztrajno širiti med našim delavstvom neko javno mnenje, ki obširni zalegi liberalnih in klerikalnih oštrjev, h katerim hodi v šolo proletarec — kaj se nauči, to vemo — nikakor ne bo všeč. Ne gre za kakšno trapasto »abstinenčno« gibanje, ampak za to, da se prepreči škoda, ki jo alkohol napravlja delavskemu gibanju! Glas Svobode n. pr. je pravo proletarsko glasilo, poleg tega še dober in zanimiv list in prinaša človeku koristnejših ur kot krčma — pa ga vendar kljub temu, da na mesec ne odtehta niti treh firkeljev cvička, ogromen del naših delavskih družin, naših proletarcev ne naroči in ne čita. »Kdo bo v tako slabih časih za to denar ven metal?« Se en primer: »Internacionalna delavska pomoč«, organizacija, ki je razpredena preko celega sveta in katera zbira prispevke delavcev vseh dežel, da vrši dejansko solidarnost, dejansko pomoč, kjer zadene delavsko ljudstvo kakšna naravna katastrofa ali katastrofa kapitalističnega izkoriščanja, se je obrnila na našega delavca, da žrtvuje eno aprilsko dnevno mezdo za pomožno akcijo za stradujoči nemški proletarijat. Kako majhen — v primeri s tistim, ki ostane na strani — del proletariata bo izvršil svojo dolžnost? Naše proletarske mase so bolj solidarne z vinski trgovci, kot z delavci, sotrpini v drugih državah! Sodrugi, na delo! Delati moramo na to, da vsemu delavstvu priraste njegovo lastno gibanje, njegov tisk, njegove organizacije bolj na srce, kot mu je prirastla na srce krčma. Dol s kurentom! Naj živi boj razredno-zavednega proletariata!

Nič manj težka se mi ne zdi stvar s pozitivitvijo ali pravzaprav oživitvijo gibanja ženskega proletariata. Danes še vsepovsod v tem slovenskem srednjeveštvu velja pravilo: »ženska spada k šporherthu«, otrokom: v cerkev pa v posteljo! Po tem pravilu se žalibog ravna naš oženjeni delavec. Žalibog — kajti v tem je krivda, da naše buržujske organizacije tako lahko lovijo v svoje vrste delavsko mladino, da je ona tako izpostavljena vplivu buržujske ideologije. Proletarska mati mora učiti svojo deco, svoje sinove in hčerke proletarski evangelij »Komunistični manifest« Karla Marxa in Engelsa (saj ga ni zakon o zaščiti države konfisciral), proletarske solidarnosti in razrednega boja, ne pa očenašov. Ona mora učiti svojo deco proletarsko himno »Internacionalo«, ne pa »Marija, k tebi vpijemo iz te solzne doline« (ne vem natanko, kako se glasi ta zelo razširjena himna revnega ljudstva). In tako dalje. Res je, da je sploh stališče žene v našem življenju zelo ozko — tem večja naloga čaka naš delavski razred, da ji pribori popolno svobodo. Zato je neobhodno potrebno, da na tem polju začnemo delovati že sedaj, da začnemo

in vztrajno nadaljujemo to delo. O pobujanju klerikalizma je pisala že lansko poletje »Proletarska mladina«. Tudi v boju proti verskemu opiju moramo iti naprej!

Pri nas se še ni prav vgnezdila tista vsestranska revolucionarnost, ki je odlikovala zmiraž ruskega zavednega delavca. Še vedno tičimo po večini v oni stari social-demokratski mentaliteti, da je glavna stvar agitirati med proletarci, da so za pravo delavsko stvar, da »simpatizirajo«, volijo, sicer pa spijo spanje pravičnega. Buržuazija nas slepari in goljufa na vseh koncih in krajih. Razredno-zaveden je tisti proletarec, ki je s svojo marksistično abecedo že tako daleč, da pozna buržujsko sleparjenje, kjer se pokaže in se bori proti njemu, ga kaže v pravi luči! In organizacijo razredno-zavednih proletarcev, to je stranko, moramo graditi, ona je prva stvar, ona je voditeljica razreda, od nje ne hrbtenice je odvisen izid našega boja. Njena hrbtenica mora biti trdna, nezlomljiva, neporačljiva. Ona sestoji iz nas, njenih članov; kakor smo mi v njej dobro ali slabo razvrščeni, kakor je ali ni vsak njen član na svojem mestu — tako je ona ali dobra ali slaba. Ena dobra organizacija od 10 ljudi je boljše od ene slabe, ki jih ima 1000! Stranka pa živi z delavskim razredom, se z njim razvija, z

K. Radek:

Nacionalno vprašanje na jugovzhodu Evrope.

Prelom pogajanj delegacije sovjetskih republik z delegacijo rumunskih bojarov o ljudskem glasovanju v Besarabiji je mnogo večjega pomena, kot bi človek mislil na prvi pogled. To je samo predigra za diplomatske boje, ki bodo spravili na dnevni red vprašanje, ki bo prisililo do jasnega stališča ne samo rumunske bojare, temveč ves kapitalističen svet — in sicer vprašanje o usodi južno-evropskih narodov.

Zmagovite države entente istotako niso rešile južno-evropskega vprašanja kot so vsebovali »rešitev« vojni načrti Nemčije, ko se je nabajala še na višku moči. Nemčija in Avstro-Ogrska sta gledali na jugovzhod Evrope kot na most, ki jih veže z bližnjim vzhodom. Narode južne Evrope sta gledali kot stebre, na katerih sloni ta most. Storili sta vse, da utrdita te stebre. V ta namen sta podarili (namreč Avstrija in Nemčija) Makedonijo Bolgariji, obljubili sta, da postavita Besarabijo pod rumunsko oblast in preostali del Srbije je bil izročil avstro-ogrskemu imperializmu. Socialdemokratski junak avstro-ogrškega imperializma, gospod Renner, je izlil svoje srce na dan srbskega poraza v lično-historičnem članku, v katerem je skušal dokazati Srbom, da izguba nacionalne samostojnosti v periodi imperializma ni nikakr preveč važen dogodek, glavna stvar da je ta, da ostane ohranjeno srbsko ljudstvo, pa čeprav samo kot topovska hrana in delovna živina avstrijskega imperializma.

Ententa je sledila po svoji zmagi po poti avstrijskega in nemškega imperializma; ona je utrdila stebre svojega mostu na ta način, da je izročila znatne dele Bolgarije deloma Srbom, deloma Rumunom in da je privoščila rumunskim bojarom za plen Besarabijo. Radi tega obstoja v Jugoslaviji nacionalno vprašanje in v Rumuniji cela vrsta nacionalnih vprašanj. Nobena teh držav ni enonarodna država, obe imata mnogo narodnosti. V Jugoslaviji zatira mala klika beograjskih advokatov Hrvat, Slovenec, Makedonci, v Rumuniji zatirajo bojarji Bolgare, Nemce, Ukrajince, Madjare, Žide. Po vojni prebujene ljudske množice teh dežel dvigajo svojo glavo in poskušajo, da razbijejo svoje verige. Nacionalno vprašanje je spojeno z vprašanjem osvoboditve kmetov izpod jarma veleposestnikov. To vprašanje je vprašanje kmetovskih revolucij v jugovzhodni Evropi.

Ali se tiče to vprašanje sovjetske unije? Da, tiče se je ne samo zato, ker smo revolucionarna država, temveč tudi zato, ker predstavlja sovjetska unija ne novo ime za staro Rusijo, temveč zvezo ljudstev, ki so stresli jarem veleposestnikov in kapitalistov, uničili istočasno predprave Velikorusov in upostavili

njim propada in se vzdiga. Ona mora stati z življenjem delavstva vsepovsod v najtesnejšem stiku. Ona ne sme zane-marjati ničesar; ona mora iskati načinov, kako bi se organiziralo ženstvo, kako bi se zavrl alkoholizem, kakor mora paziti na korake sovražnih buržujskih in oportunističnih strank. Da pa more biti povsod na mestu, je treba, da je dobro organizirana.

Prva stvar v delavskem gibanju je, da obstoja stranka, ki ima prava, bojovna, odločna, proletarska načela. To je podlaga in do nje se pride šele po težkih izkušnjah in dolgih zmotah. Do pravih in jasnih pojmov je delavsko gibanje v Sloveniji prišlo preko splošnega reformizma l. 1919., preko golouhijanizma, preko Klemenčičev in drugih »eksperimentatorjev«. In pravi pojmi se naprej bistrijo in jasni. Druga stvar je zgraditi dobro, res revolucionarnega boja zmožno stranko. Potem pa pride tretja stvar; »...delavski rod, zavzemi ves svet«, pravi Internacionala. Kajti »osvoboditve delavskega razreda more biti le delo njega samega.«

(Mogoče bom po prvem maju še kdaj na tem mestu nadaljeval ta svoja »premišljanja«, kakor sem jih imenoval. Če ima kje kak sodrug kakšne boljše misli, pa naj jih pošlje uredništvu »Glas Svobode«.) Josip Škrabar.

Mile Klopčič:

Prvi maj.

Iz zbirke »Soneti človeka množice«.

O, danes čuješ množice kolone korakati besneče, val na val, ki glojejo in rušijo obal. Iz velemest, vasi, revirjev tone

nešteta četa. Francija Dantone rodila bo, a Vzhod nam bo poslal Lenine! Kdo, kdo mirno bo ječal in čakal, da odpadejo mu spone.

Doslej užival si krvave krone in hrbet pod nagajko še ti klone, saj sužnji dan se v sužnjo noč pretaka.

O, množica, za druge si živela, o, množica, za sé boš še trpela: a v slednjem maju snuje se ataka!

So-li res socialpatrioti 30 let stari?

Vsikdar in pri vsaki priliki, kadar se jim ponudi, oznanjujejo sedanji socialpatrioti, da so ostali zvesti svojim razrednim organizacijam, zvesti svojemu 30 letnemu delovanju v socialdemokratskih vrstah. Tako so poudarjali tudi na sestanku, ki smo ga imeli v svrhu enotne strokovne organizacije. Zlasti Krušič in Majdič, oba -iča, sta dopovedovala, da to, kar so že celih 30 let imeli za dobro, ne morejo danes zavreči.

Kaj ste pa imeli za dobro celih 30 let? Ali ste res bili pečeni že pred 30 leti? Ali pa šele ob nastanku Jugoslavije? Ali se še spominjate onih socialističnih del in socialistov do SHS države? Ali bi si upali delati Vi to, kar so oni delali pred Vami? Da Vam spomin obudimo, ali pa, da Vam pokažemo to, kar je zapisano v zgodovini, Vas vprašamo: Ali si upate zapisati na Vaš prapor — živel revolucionarni boj! — kakor so pisali 30 letni socialni demokrati ob vsaki manifestaciji? Ali si upate proslavljati zgodovinske revolucije — Pariško komuno — kot so jih oni? Ali niso socialne demokrate preganjali, zapirali, zasramovali, bili so v očeh buržujev in meščanskih strank najslabši ljudje celih 30 let? Kako so se morali skrivati po gozdovih in kleteh, kadar so hoteli imeti kakšen sestanek? Kdo pa vas preganja? Kam se morate pa vi skrivati? Kdo vas zapira? Kdo vas zasleduje pri delu v vaših organizacijah? Buržuazija ne, na čelu ji kapitalistična vlada, zakaj, ker vi ste meščanska organizacija, ampak zaničuje vas pa jugoslovanski proletarijat, kakor zaničuje vsako meščansko organizacijo.

Vi niste oddaleč podobni tedanjim socialistom, vi ste navadni paraziti, ki uživate sad vaših prednikov, ki so ga z brezštevilnimi žrtvami pridobili, vi ste navadni zajci, ki si ne upate iti po onih potih, po potih vaših prednikov in boj nadaljevati. Tedanji socialisti smo mi, oni, ki ste jih krstili za komuniste tedaj, ko ste ukradli firmo socialnim demokratom. S to firmo delate reklamo za svoje meščanske organizacije. Osvojili ste si jo, kakor si je cerkev osvojila Krista.

Vse to, kar se je godilo s 30 letnimi socialdemokrati, se danes godi z nami, ki smo ostali 30 letnim razrednim armadam zvesti. Ko vas zadnji delavec spozna, se boste razpršili po svetu, kot so se judje, ki so Krista izdali.

Z vami se ne bomo družili, ki nam hočete izbiti iz glave to, kar je izkusil proletarski razred v 30 letih, ampak združili se bomo še z onimi nezavednimi, koji vam še slede, ker vas ne poznajo.

Živela enotna strokovna organizacija!
Živel razredni boj!
Živel 1. maj!

Trbovelčan.

Te dni je izšel III. zvezek marksistične biblioteke:

VLOGA PROLETARSKÉ STRANKE.

Ta knjiga je najbolj zanimive vsebine; vsebovala bo prispevke Lenina, Zinovjeva, Buharina. Najprimernejša za 1. maj. Stane samo 5 Din.

Samo „GLAS SVOBODE“ se bori za interese delavcev in kmetov!

Mimogrede.

Komunistična zarota v Sloveniji odkrita.
Nagrada rešitelju domovine.
Komunizem zatrt.

Dolgo je že vrelo po Sloveniji in angažirane so bile najboljše moči, da preprečijo nameravani državni prevrat v ljubljanski purgarski državi.

Fabjančič je celo izdajal tekom celih 6 mesecev posebne izdaje Novic, ker se mu pa ni posrečilo skriti svoje romanje na Dunaj, je prenehal in se zopet začel baviti z arhivom mestnega magistrata. Pač pa se je posrečilo g. Pustoslemšku, uredniku Naroda, odkriti celo mrežo tajnih in zelo tajnih organizacij, ki izhajajo — groza in strah — iz bivše trdnjave ljubljanskih mestnih cincarjev in mestnega magistrata.

Tam namreč sedijo dr. Perič, župan in glava mesta Ljubljane, potem še Lemež in neki podrejeni uradnik Sedej, o katerem se govori, da je noč in dan v Trbovljah, kjer kuje same zarote proti državnim stebrom na katere se tako radi naslanjajo ljubljanski naprednjaki, posebno v poznih urah ko zapuščajo razne Mačke in bare.

Zasluga g. dopisunčka je izvanredno velika, ker je ubil več muh naenkrat.

Socialistična stranka Jugoslavije je sklicala izreden kongres stranke iz vseh struj, da izključi iz svoje srede dr. Periča zaradi tajne (torej dvakrat tajno) pripadnosti k komunističnim organizacijam in zaradi tajnega delovanja v njej. Druga posledica demisija Periča in (Izrael okoli »Jutra« in »Naroda«, raduj se) razpusta obč. sveta, ki ne more delovati brez glave. Tretja muha in ta je, da pridejo pred prvo poroto Perič, Lemež in Sedej, zaradi hudodelstva tajnih organizacij, zlorabe uradne oblasti, izžemanja (? najbrže zadnjih ostankov možgan g. naprednjakov) itd. sploh po vseh paragrafi vseh kazenskih zakonov bivše in sedanje monarhije. Predsednik porote je že naznačen (govori se, da bo sam Pustoslemšek) istotako bodo vsi porotniki iz zanesljivih ljudi, à la Turk etc. Predprodaja vstopnic v uredništvu »Naroda« potem pa prosta zabava v vseh prostorih »zum Maček, dem weltberühmtent«.

V nedeljo 27. t. m. se bo vršilo slavnostno odlikovanje g. Pustoslemška na Kongresnem trgu, kjer mu bo pripel sam g. Kranjc na junaška prsa orden belega zmaja s knofi. Nato bo »deinirung« orjuna, naprednih občinskih očetov, freibilige Feuerber na čelu g. Turk itd. Slavnostni govor bo imel sam Žerjav. Igrala bo godba narodnih socialistov. Mestni magistrat bo zastopan baje po g. Fabjančiču, ker g. Kessler ne morejo priti, ker morajo kuhati v uradni peči einmoht, dokler se še peči na občinske denarje kurijo.

O poteku in nadaljnjem razvoju dogodkov bomo še poročali, ker smo poslali posebnega korespondenta na lice mesta.
Anarhist.

Radikalna veroizpoved.

Verujem v Rado Šibera, sina vsemo-gočnega, stvarnika vidovdanske ustave. In v Brado Nikole Pašiča, očeta njegovega edinega gospoda našega, ki je bil spočet po Duhu Korupcije, a rojen od device Male Srbije, mučen po M. Obrenoviću in ki je prišel pred pekel in tretjič vstal. Se dvignil na Ministrski Stolček, sedi na desni strani Save in Donave, odtod bo prišel soditi delovno ljudstvo, žive in mrtve.

Verujem v Duha Puškinih Kopit, občestvo beograjsko, odpustčanje ministrskih grehov, vstajenje Obznane in tečno življenje.

Amen.

(Po »Peckaluc«.)

Čaruga.

Čaruga je tip, Čaruga je minister, Čaruga je politik, Čaruga je novinar, fabrikant špirita, šampanjca in časopisnih člankov. Na koncu: član radikalne stranke.

G. državni pravdnik iz Oseka pa je razmišljal tako-le: komunisti uničujejo privatno lastnino, torej je Čaruga komunist. Po logiki oseškega državnega pravdnika bi moral biti komunist tudi bivši minister pravde Laza Marković, ki je kradel na debelo »tjujo lastnino«. Kajti, kakšna je razlika med slavonskim razbojnikom Čarugo, ki je kradel s silo in Čarugo (Laza Markovićem), ki je kra-

del prikrito, na »fin« način — izza ministrskega kabineta? I enega i drugega Čarugo je ustvarila današnja kapitalistična družba, ki delovnim ne nudi poštenega življenja, a bogatinom in ministrom pravde dopušča svobodo ropanja — v »dovoljen« obliki.

Slavonski razbojnik Čaruga je izraz današnjih socialnih razmer, v katerih imajo besedo ministri na razpoloženju tipa Laze Markovića.

Tovarnar špirita in časopisnih laži je razbojnik, ki ga je kapitalistična družba sankcionirala. On guli delavski razred in krade znoj njegovega dela na način, ki je zakonit po današnjem redu. Čarugo bo-

do obesili, ker ni bil minister, ne zato, ker je kradel.

Delavstvo bo obračunalo s Čarugami — ki sedé v bankah in meščanskih strankah.

Oča majo denar...

»Slov. Narod« piše še nekaj, namreč, da je za kapitalizem, da ima sam denar in da bo zato lahko agitiral pri prihodnjih volitvah in pravi, da mi ne bomo mogli, ker nimamo denarja.

Oča »Narod«, revolucionarna ideja zmaguje brez denarja in ona bo zmagala nad vsemi denarniki in kapitalisti.

Čerkev (katoliška, protestantovska, pravoslavna, židovska muslimanska — torej vsaka) — zaščitnica kapitala.

Mladinski vestnik.

PO PRVI POKRAJINSKI KONFERENCI.

Ze so ustanovljene po mnogih krajih organizacije Z. D. M. J. in sklep pokrajinske konference o razširjenju S. R. O. J. na Slovenijo je postal meso in kri. Hitro, kakor nikoli, se je delavska mladina oklenila svoje organizacije.

Ne tako hitro se uveljavlja način organiziranja Z. D. M. J. ali recimo na kratko, obratna celica. Le polagoma si osvaja vse članstvo ta način in še vse premalo pozornosti se posveča obratnim celicam. Organiziranje krajevnih organizacij na podlagi obratnih celic mora postati prva skrb vseh omladincev in stati mora v ospredju vsega delovanja. Nobene tako važne stvari ne more biti, ki bi potisnila vprašanje obratnih celic v ozadje. Vse drugo se mora smatrati kot vprašanje drugega reda.

Seveda s tem ni rečeno, da pustimo vse drugo v nemaru in se brigamo samo za obratne celice. To bi bila velika napaka. Mi organiziramo obratne celice baš zato, da postanemo močni. In močni postanemo tudi z akcijami in z drugim delovanjem mladinske organizacije.

Evo n. pr. mladinski tisk. Delegatom prve pokrajinske konference bo gotovo še v spominu, s kakim navdušenjem se je sprejel predlog, da se osnuje fond za mladinski tisk, ki naj bi omogočil zopetno izhajanje našega časopisa. To je, rekli bi, druga naša najvažnejša naloga, na katero se morajo vreči vse organizacije ZDMJ.

Nadalje zahteva fašistovsko gibanje od nas, da pristopimo skupaj z organizacijami odraslega proletariata k organiziranju proletarskih obrambnih čet. K temu zamoremo v bližini industrijskih krajev pritegniti tudi kmetstvo mladino.

Po konlerenci lahko konstatiramo, da njeni sklepi glede razširjenja našega delovanja na kmete niso ostali neizpolnjeni. Poleg ustanovitve zaupništev kmečke mladine v nekaterih krajih savske doline se vrši od 11. do 18. maja kmečki teden ZDMJ, katerega naloga je, da razprostre ZDMJ med kmečko mladino in da znači prvi korak do enotne fronte mladih delavcev in kmetov.

Se eno važno stran našega delovanja ne smemo preiti. Ze druga številka »Proletarske mladine« v letu 1922. je opozorila na gospodarski boj delavske mladine. ZDMJ mora v vseh mezdnihih bojih staviti zahteve za mladino. Vzporedno s temi se mora ojačiti pritok mladine v strokovne organizacije in delovanje v njih.

Da bo mladina vodila oster boj proti oportunistu in socialpatriotizmu, o tem ne bomo govorili. Preveč je že zasajena v mladini revolucionarna kal, da bi sploh mogla pozabiti na tega največjega sovražnika proletariata. Izdajalsko početje socialpatriotskih voditeljev letos na prvega maja bo samo podžgalo borbo.

Tretjič praznuje proletarska mladina Slovenije aktivno prvi maj. Leta 1922. je mladina prvič stavila svoje prvomajske parole in njeni govorniki so nastopili na shodih, tako n. pr. s. Štukelj v Ljubljani in vrli s. Manfreda v rudarskih revirjih. Letos ga praznuje mnogo mogočnejše sredi bogatega delovanja.

Na prvega maja naj bo naša stisnjena pest obrnjena proti buržuaziji in njenim hlapcem, v nas samih pa naj dozori sklep, da se moramo podati še intenzivnejše na delo, da bomo enkrat praznovali prvi maj v delavsko-kmečki republiki.

Na delo!

Naj živi prvi maj!

Vajenci, vajenke, delavska mladina, v enotno fronto za obrambo svojih pravic!

Teror obrtniških mojstrov nad vajenci, zlasti nad onimi, ki so zavedni proletarci in delajo za svoje organizacije, je vsak dan večji. V buržujskem časopisju čitamo dan za dnem dopise »iz obrtniških krogov«, v katerih se pozivlja vlado, da nastopi proti nevarni propagandi med vajenci (mojstri verujejo bolj v policijo kot v sveto trojico) za zboljšanje njih neznoznega položaja. Kakšno »domovino« imamo, vidimo najbolj iz tega, da je v njej boj vajenca za človeka vreden položaj, za pošteno življenje (katerega nam ne privoščijo »učni gospodarji« — tako namreč imenujejo sebe obrtniški izkoriščevalci —) »antidržavna propagandac!« Pravimo, da je treba propagando za šesturni delovnik, za vajeniške plače zatreti, da bodo oni »pravilno izobrazili obrtniški naraščaj (tudi lepo ime za ubogo vajeniško paro!), da bo imel veselje za delo in spoštovanje do svojega učnega gospodarja, učitelja in ljubezen do lastne države«. Ubogi izkoriščevani vajenec naj ima veselje do tega, da gara

za druge, da živi življenje, slabše od pasjega, pri tem garanju, da nima nobene besede in nobene svobode! On naj ljubi državo, katera smatra za svojo nalogo razganjati zborovanja delavske mladine, ki jemlje pravico delavcu do slehernega svobodnega gibanja, v kateri se pretepa na inkvizicijski način delavke, v kateri sploh delavski razred skoraj stoji izven zakona! Da! Vajenec, mladi delavec, je pripravljen imeti veselje do dela zase, on je pripravljen ljubiti lastno delavsko-kmečko, svobodno vlado!

Mojstri grozijo, da bodo odpustili vsakega organiziranega vajenca! To se pravi, oni zahtevajo in hočejo, da bi vajenec sploh ne imel nobene pravice razen pravice, da uboga in poslušajo mojstra! Toda, tako daleč smo že v tej državi, da je po zakonu (sicer na papirju, ampak na ta papir se mi pri našem boju lahko sklicujemo!) slehernemu državljanu dopuščena svoboda gibanja in organiziranja in da je suženjstvo prepovedano. In kaj pomeni groznja svoj narod ljubečih obrtnikov (Sokolov in Orlov)? Da že sedaj obstoječe suženjstvo množice vajencev in vajenk postane še hujše, še večje, da se nam vzame še ono malo svobode, kar smo je imeli dosedaj!

Sodrug! Mojstra nima in ne sme brigati naše delo izven onega dela, ki mu ga delamo osem ur na dan, popolnoma nič! Mi nočemo biti sužnji, ampak svobodni ljudje!

„Vsak obrat mora postati naša trdnjava“.

Lenin o obratnih celicah.

Skoro bi rekli, da ni vprašanja, ki bi ga ne bil načel in razrešil sodrug Lenin. Njegov genialen duh zamogel je zaslediti in ugotoviti stvari, ki bi jih morda drugi šele po dolgih letih izkušnje, ki pa so tvorile pogoj uspešnemu boju delavskega razreda. V celi internacionali je danes na dnevnem redu organiziranje revolucionarnih strank, oziroma mladinskih zvez na podlagi obratnih celic. In vendar je Lenin že davno pokazal to obliko organizacije kot nujno in edino možno za revolucionarni boj.

To je bilo že pred 22 leti. V septembru leta 1902. je Lenin napisal pismo nekemu sodrugu, v katerem mu razlaga, kako mora biti zgrajena delavska stranka. Tista leta je sploh bila ostra debata v ruski stranki glede temeljnih organizacijskih principov in baš tu se je pojavila delitev v menjševike in boljševike, katerim poslednjim je stal na čelu Lenin s svojo »Iskro«. V dotičnem pismu piše Lenin:

»... Zdaj se nekoliko o obratnih krožkih. Ti so za nas posebno važni, saj leži glavna sila gibanja vendar v organiziranosti delavcev iz veleobratov, kajti veleobrati (in tovarne) obsegajo pretežni del delavskega razreda ne samo po številu, nego še bolj po vplivu razvoja, po bojovni zmognosti. Vsak obrat mora postati naša trdnjava... S tradicijo čisto delavskega ali strokovnega tipa socialdemokratskih organizacij moramo temeljito pomesti, izvzemši »obratne krožke«.

Tako je torej pravilno sodil Lenin pred 22 leti in pravilnost teh stavkov potrjuje dejstvo, da je v ospredju delovanja vseh mladinskih organizacij pa tudi že strank ravno organiziranje obratnih celic, obratnih krožkov.

Prva pokrajinska konferenca proletarske mladine Slovenije, ki je razširila Zvezo Delavske Mladine tudi na Slovenijo, je sklenila, da se ima organizirati ZDMJ na podlagi obratnih celic. Ta sklep je izredno važen, eden najvažnejših, kolikor jih je storila konferenca. Kajti vprašanje obratnih celic je vprašanje moči naše mladinske organizacije.

Kakšna pa je pravzaprav naloga Zveze Delavske Mladine Jugoslavije? Njena naloga je, da zbere okrog sebe maso mladih delavcev in delavk, to maso vzgaja in vodi v razrednem boju.

Če mora torej Zveza Delavske Mladine Jugoslavije postati organizacija mas, potem mora imeti svoje težišče, svojo bazo, svoj temelj tam, kjer ta masa dela, kjer ta masa trpi in občuti breme kapitalističnega izkoriščanja. To mesto, kjer se nahaja masa, je obrat (fabrika, rudnik, železnica itd.) in v tem obratu mora imeti Z. D. M. J. svojo celico, da potom nje vrši svojo nalogo.

Brez obratnih celic ne bo naša Z. D. M. J. postala organizacija mas mladih delavcev in delavk.

Brez obratnih celic ne bomo mogli voditi velikopotezne akcije.

Brez obratnih celic ne moremo uspešno kljubovati belemu terorju. Skratka, brez njih ne moremo vršiti svojih nalog.

Zato na delo, na delo in na delo za obratne celice! Kot njegovi učenci moramo uresničiti Leninove besede:

»Vsak obrat mora postati naša trdnjava!«

K.

KAJ JE Z ORJUNO?

Orjunci in »rodoljubi« stare sorte so si sorodni v tem, da se navdušujejo za »domovino« in »narod« (odtod se imenujejo »nacionalisti«), da pa ne vedo ne kaj je eno, ne kaj je drugo, Razlikujejo pa se v tem, da drug za »narod« neizmerno mnogo gobezdajo, godrnjajo, sicer pa se zadovoljno reže v svoje bele dlani, da jim dobro gre, prvi pa poleg gobezdanja nosijo v hladnem žepu zadaj revolverje. Včasih smo imeli pri nas samo »rodoljube«; to je bilo takrat, ko vlada oziroma banke niso bile mnenja, da je poleg žandarmerije in vojske še kdo potreben, da izvršuje rabeljske posele in ovira »svobodo« — kar je še ostane — ljudstva. Danes so se pa časi spremenili; razni dogodki so pokazali, da je »domovina« velika farbarija, »narod« pa še večja. Pri takozvanem »narod« gre za to, kako dobro se imajo in kako polne kase imajo bogati ljudje, buržuji — ne pa za to, kakšno življenje živita in kaj imata delavce in ubog kmet, ki sestavlja 95% naroda! Buržuazija pa je začela že od nekaj ljudstvo navduševati za svojo državo in svoje gospodarstvo s tem, da je netila sovraštvo do drugih narodov. Tako na pr. imamo že na Ruskem za časa carja nekakšne fašiste, ki so jih imenovali »črna stotnjak«. Bili so dobro organizirani in kadarkoli je bila nezadovoljnost revnega ljudstva tako bolj nevarna, so se razpodelili po cestah, gostilnah, hišah in začeli hujskati na žide: »Židje so krivi, primojduš, kdo pa; oni so krivi, da je lakota, da so delavci slabo plačani, da je draginja itd. itd.« Nato so nahujskano množico peljali v one dele mesta, kjer so se v svoji umazaniji valjali židovski branjevci in obrtniki (ruski žid je bil strahovito reven, ker ni imel pod carizmom nobene svobode). To so bili tisti židovski pogromi. »Črna stotnjak« je dala organizirati carska vlada, da zvrta s svojim hujskanjem oči ljudstva od pravega krivca (ta je bila vlada) na nepravca (v tem slučaju židovske naseljence). Ko je naraščalo delavsko gibanje, je črna stotnjak kričala: to je židovsko delo, ruski narod ne potrebuje delavskega gibanja! Ljudem so se odpirale oči, kaj je ta črna stotnjak. Potem ko je carizem padel, so jo podpirali ruski demokrati; delavsko-kmetijska revolucija jih je pomedla, njihove financije in njihove nesramnosti.

Italijanski fašisti in orjunci so nastali na isti način; iz iste potrebe jih je poklicala v življenje buržuazija, kot ruski carizem črna stotnjak. Če bi orjunci vedeli, kaj predstavljajo, bi jih bilo sram in Orjuna bi skopnela kot sneg letos spomladi. Oni niso nič več in nič manj kot oboroženi hlapeci kapitala, internacionalnega kapitalizma. Buržuazija ve to, ker oni sami povečini ne vedo, namreč da so oni njena notranjopolitična napadalna in obrambna armada. Zato jih pa izdatno podpira.

Odkar smo zadnjič o Orjuni pisali, se stvar ni mnogo izpremenila. Mogoče je na mestu, da povemo, da je v Srbiji popolnoma razpadla; srbska buržuazija je organizirala svojo Srnao. Tako je danes obstojajo orjunske organizacije samo v Sloveniji in v Splitu. Na Hrvatskem jih nikdar ni nič dosti bilo in kar je drugod raztresenega, ne izda veliko. Vendar oni ne mirujejo.

Proletarska mladina mora zato stati na straži. Naša naloga je, da pazimo, da niti en mladi proletarec ne ostane v orjunskih vrstah, niti eden ne vstopi! Za lastno obrambo pa je neobhodno potrebno, da organizira proletarska mladina obrambne čete. Fašistična nevarnost bo tako dolgo tu, dokler ji ne stre glave delavsko-kmetijska rdeča zmaga, kakor je Ruska Revolucija strla glavo črni stotnji.

II. izkaz prispevkov za I. D. P.

Dr. Mil. Lemež 100 Din, Alojzij Sedej (1 dolar) 80 Din, Štukelj Ciril 70 Din, Osterc Rajko 70 Din, Suštaršič Anton 50 dinarjev, Anton Krhne I. obrok 25 Din, Jamnik Valentin 20 Din, Viktor Kokalj, Litija 10 Din, Al. Vehar, 10 Din, Neime-novan 10 Din.

Iz stranke.

Prva seja strankinega sveta NDSJ. Prva seja po referendumu izvoljenega strankinega sveta se je vršila 13. in 14. aprila v Beogradu.

Dnevni red je bil sledeč:

Poročila centralnega sekretariata, pokrajinskih sekretariatov, ZDMJ, ženskega sekretariata, odbora proletarske pomoči.

Politični položaj in konkretne naloge. Referent Triša Kaclerović.

Reorganizacija stranke. Referent S. Miljuš.

Agrarno vprašanje in delo na kmetih. Referent Kosta Novaković.

Tisk in prosvetno delo. Referent F. Filipović.

Komunalni program. Referent Triša Kaclerović.

Navodila za delo v strokovnih organizacijah. Referent Sima Miljuš.

Fond za žrtve reakcije. Kaclerović.

Strankine finance. Kaclerović.

Volitev pokrajinskih tajnikov.

Volitev urednikov strankinih listov.

Strankin svet se je torej pečal z zelo važnimi vprašanji. O vseh teh vprašanjih je donesel tudi sklepe, ki jih bomo objavili. Strankin svet je poslal tudi manifest na vse strankine člane in delovno ljudstvo. (Tiskan na prvi strani današnje številke.)

Za pokrajinske tajnike je določil strankin svet sodruge: Srbija: S. Miljuš; Hrvatska: Vl. Čopić; Slovenija: M. Lemež; Dalmacija: Baljkas; Bosna: Drmač; Vojvodina: Kermal; Makedonija: Stevan Pop Ivanov in Črna gora: Adolf Muk.

Za urednike strankinih listov: »Radnik« K. Novaković; »Borba« (Zagreb) Vl. Čopić; »Glas Svobode« C. Štukelj; revija »Borba« in Marksistička biblioteka (v Beogradu) Filipović.

OPOZORILO VSEM KRAJEVNIM ORGANIZACIJAM IN ZAUPNIŠTVOM.

V bodoče, od 1. maja naprej imajo odračunavati vse organizacije in zaupništva članarino in bojovni fond centralnemu odboru NDSJ, Beograd, Kosovska 43/IV.

Nekatere organizacije še vedno niso poslane izpoljenih cirkularjev o socialnem in organizatoričnem sestavu stranke. Ker je to neobhodno potrebno, naj prizadete organizacije to takoj store!

Akcija Internac. del. pomoči v Sloveniji.

II. izkaz prispevkov: Darovali so sodrugi: Milan Lemež 100 Din, Sedej 80 dinarjev (1 dolar), Suštaršič Anton 50 dinarjev, Krhne Anton I. obrok 25 Din, Jamnik Valentin 20 Din, Viktor Kokalj, Litija 10 Din. II. izkaz 285 Din, I. izkaz 230 Din. Skupaj 515 dinarjev.

Odbor stoji na stališču, da ne kaže kupičiti denarja v blagajni Pokr. odbora IDP, medtem ko je velik del nemškega stradalnega proletarijata v izredni bedi; zato smo že 15. aprila poslali internacionalnemu centralnemu komiteju »Internationale Arbeiterhilfe« v Berlinu prvi solidarnostni prispevek slovenskega Pokr. odbora v znesku 500 Din.

Na sodruge v Sloveniji apeliramo ponovno, da izkažejo svojo internacionalno solidarnost z nemškim stradalnim proletarijatom; v ta namen naj pošljejo svoje denarne prispevke (enodnevnne mezde, oz. obroke) tajniku Pokr. odbora.

Za prispevek smo se tudi že obrnili na več delavskih organizacij in nekaj javnih korporacij.

Ljubljanskim članom Neodvisnih organizacij.

Ljubljanske sodruge prosimo ponovno, da izročijo čimprej svojo enodnevnno mezdo (oziroma 1. obrok, kdor absolutno ne more takoj cele dnevnice) tajniku odbora; morejo pa jo tudi izročiti s Ostercu, kateremu je PO izročil nabiralno polo za ljubljanske sodruge.

Slov. P. O. Intern. del. pomoči.

Dopisi.

Maribor. — Mariborska strokovna in politična birokracija proti skupni proslavi prvega majnika; prelom dane obljube. — Medtem ko so se storili vsi možni koraki od naših strankinih kakor strokovnih organizacij Maribora in Studentov, da bi se dosegla tako važna skupna proslava prvega majnika, kot enotna manifestacija celokupnega delavskega razreda proti tlačiteljem. Od strani par takozvanih — tudi — »delavskih« voditeljev — birokratov — se je delalo proti volji delavstva samega, ki je za enotno proslavo in ki je bila izražena že na sestanku 4. t. m., na katerem so »socialisti« pristali, da imamo svoje govornike ter da v pripravljalnem odboru sodelujemo. In sedaj si pa oglejmo one temne sence v delavskem pokretu, katere se ne morejo ravnati niti po volji onega dela proletariata, ki se nahaja še v njihovih vrstah. — Dne 16. t. m. je bila sklicana seja širšega pripravljalnega odbora, kateremu so prisostvovali tudi delegati naših organizacij ter objasnili, da so pripravljani pod že danim zagotovilom z dne 4. t. m. sodelovati ter da se hočejo ravnati po volji mase proletariata, ki je za enotno proslavo prvega majnika. Mariborskemu delavstvu že dovolj znani strokovni tajnik Čeh Alojz je imel tudi na tej seji, kateri je obenem predsedoval, razdiralni govor, v katerem je jasno povedal, da mu je bolj pri sreči videti delavski razred, zatiran po kapitalistih, kakor pa socialni revolucionarni boj in njegovo zmago, v kateri bi za izdajalskega socialpatriota ne bilo več mesta. — Prvi majnik pa bo praznoval razredno-zavedni proletarijat skupno kljub mahinacijam socialpatriotskih birokratov tudi v Mariboru. Rdeča zastava — simbol razrednega boja — ne sme biti oskrunjena z izdajalskimi tipi tega kova. Naj živi razredna zavest mariborskega proletariata! Naj živi proslava 1. majnika!

Guštanj. Prosimo za malo prostora v našem listu »Glas Svobode«, da si ne bodo sodrugi po ostalih krajih mislili, da smo mi v Guštanju pozimi zaspali, ker od nas že dolgo niso nič čuli. Mi smo bili vedno pridno na delu za našo neodvisno delavsko stranko in imamo zato tudi pokazati uspehe; ni več samo par zavednih poedincev, ampak večina delavstva se je že prebudila. Stvar gre polagoma in sigurno naprej. Kovinarji uvidevajo, kaj je to za ena frakcija Golmajer-Bračinae, ki sta sklicala za 19. aprila tudi svoj shod. Njihovi maloštevilni pristaši so mnogo obetali o tem shodu in radovedno smo čakali, kakšna zdravila bosta kaj prinesla Golmajer iz Ljubljane in Bračinae iz Broda ali Beograda. Golmajer je bil izprva kratek, da je prišel prej do besede slavni Bračinae, organizator štrajkberherjev. Govoril je o pšenici, o izvozu, bankah, industriji, brezposelnosti. Govorila sta marsikaj, samo nič resnice nista povedala, ker socialpatrioti so se že zdavnaj skregali z njo — odkar tvorijo pravzaprav le eno meščansko frakcijo, ki hoče slepiti delavstvo. Njihovi lastni pristaši so zmajevali z glavami in si želeli konca cele polomije. Ko jih je sodr. Dietinger opomnil, da naj kaj povesta o izdajstvih socialpatriotov od l. 1914. dalje in o Rusiji, sta govorila čudne stvari in se izogibala predmeta kot mačka vrele kaše. Ko sta hotela dokazovati, da sta socialisti, jima je povedal s. Dietinger, da je bil 15 let organiziran socialist, pa so ga potem izključili, ker ni mogel molče prenesti vseh lopovščin socialpatriotskih voditeljev. Današnji laž-socialistični voditelji okrog »Socialista« in »Delavca« organizirajo vse prej kot pa zavedne, res socialistične delavce. — Živela NDSJ!!

Boh. Bistrica. — Tudi tukaj smo se nekaj zbudili iz trdega spanja in se nam je začelo svitati. Od vseh krajev čitamo dopise in razna poročila, le iz Bohinja se nihče ne oglasi; zatorej bi želel, da mi odmerite malo prostora v »Glasu Svobode«, da poročam malo o tukajšnjih razmerah. Naj začnem pri razgrajču, pretepaču, delovodji žage v Boh. Bistrici. On bi rad vpeljal sistem bivše carske Rusije. Kar sem zvedel mimogrede, so

lesni trgovci sklenili znižati mezdo, in nato je omenjeni delovodja tudi sporočil na ostale podjetnike, da naj nižje izplačujejo delavce. Nato je pa neki delavec od podjetnika Heinricherja prišel skupaj v gostilni Markež z omenjenim delovodjo in mu predbacival, zakaj in kako da se on poslužuje take parole. Nato se je ta razgrajč razsrdil in pograbil kozarec ter ga tako močno vrgel temu delavcu v obraz, da je padel takoj v nezavest. Drugi dan se je delavec odpeljal z vlakom v Ljubljano k zdravniku, ki je konstatiral, da mu je naredil težko poškodbo: skoraj razbil mu je oko. Kako se bo to steklo in rešilo, ne vem. Torej delavske plače so tukaj tako nizke, da ni mogoče delavcem skromno se preživeti.

Št. Vid pri Stični. Prošlo nedeljo se je vršil pri nas javni shod NDSJ, katerega se je udeležilo okrog 300 ljudi. Shod se je vršil pred ograjo cerkve. Klerikalcem gotovo ni bilo to všeč, ker se je zbralo nekaj njihovih žensk za zidom za govornikovim hrbtom. Kar naenkrat je ena vrgla kamen, ki je priletel mimo sodruga govornika, ki se pa ni zmednil za to in je dalje govoril. To je videl mlad kmet, pristaš NDSJ in je stekel za skupino žensk, ki so tekle v zakristijo. Vprašal jih je, katera je zalučila kamen in je zvedel, da je dotična v svoji korajži že pobegnila. Nato se je pa prikazal sam duhovnik z dolgimi lasmi, pomolil pol svojega života čez zid in gledal po množici, češ, kaj poslušate resnično besedo in ne mara več za klerikalne sleparije. Nekaj starih mož, odvisnih od samostana in župnijskih posestev, se je nato odstranilo. Množica je ostala dalje in vsi so dejali, da je edina pravilna pot ta, ki jo kaže NDSJ, revolucionarna stranka delavcev in kmetov.

Stična. V prostorih gostilne Gorišek se je vršil pri obilni udeležbi kmetov javni shod NDSJ. Na shod so prišli tudi štirje demokrati, ki so hoteli shod motiti. Poslušalci-kmetje so jih posvarili, da naj mirujejo, sicer jih bodo postavili na hladno. Nato so se ti štirje demokratje umirili. Tudi pri nas je ljudstvo za NDSJ, ker se mu odpirajo oči, da je edina rešitev v skupnem boju kmetov in delavcev proti pijavkam, ki vedno bolj izjemajo ljudstvo.

Ali misliš na to?

Tisoči tvojih sodrugov in prijateljev ječe v zaporu.

Tisoči tvojih bratov živi v skrbi in negotovosti za usodo svojcev.

Ne pozabi na to!

Pošlji prispevke na odbor »Rdeče Pomoči«!

Razveseli sodruge za jetniškimi zidovi!

Sodrugi iz Boh. Bistrice so kot prvi z dežele na nabir. pol. št. 13 prispevali: Nik. Mencinger 10 Din, Jožef Ažman 10 Din, Janez Iskra 5 Din, Janez Rozman 5 Din, Janez Iskra 5 Din, Lovr. Rožič 5 Din, Jož. Mencinger 5 Din, Janez Malej 5 Din, Nik. Rozman 5 Din, Fr. Vojvoda 3.25 Din, Janez Zupan 3 Din, Nik. Rozman 3 Din, Joško Medja 3 Din, Ivan Tavčar 3 Din, Martin Zalokar 3 Din, Franc Šilav 3 Din, Janez Lončar 2.50 Din, Iskra Jernej 1 Din. — 79.75 Din. — Skupaj 524.75 Din. I. izkaz 320 Din. Skupna vsota 754.75 Din.

Listnica uredništva.

Rokopisi, dospeli na uredništvo po sredi 23. t. m., niso mogli v to številko. Pridejo na vrsto! Prizadeti sodrugi naj se ne jeze na uredništvo, ker so bili predhodno opozorjeni na rok.

Vsled preoblega gradiva je moralo izostati nekaj pravočasno došlih dopisov, ker se strani ne morejo razmakniti, naj sodrugi potrpe do prihodnje številke!

Lastnik in izdajatelj Konzorcij. Odgovorni urednik Anton Suštaršič. Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.

Darujte za Rdečo Pomoč!